

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการรับฟังพยานหลักฐาน

พยานหลักฐานซึ่งพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยได้โดยตรง อาจเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุก็ได้ ทั้งนี้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าพยานนั้นจะให้การตามสัจจริงหรือไม่ ซึ่งเป็นปัญหาอีกขั้นตอนหนึ่งเรียกว่าการชี้หน้าหนักพยานหลักฐาน

2.1 กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน

ในปัจจุบันระบบกฎหมายลักษณะพยานหลักฐานหรือระบบการค้นหาข้อเท็จจริง ในทางคดีนั้นอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ระบบ คือ

2.1.1 ระบบกล่าวหา (Accusatorial System)

เป็นระบบการพิจารณาคดีของประเทศในระบบคอมมอนลอว์ โดยถือกำเนิด ในประเทศอังกฤษ ระบบกล่าวหาถือกันว่าเป็นระบบที่พัฒนามาจากการแก้แค้นกันเป็นการส่วนตัว โดยให้ผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องคดีได้เองในฐานะเป็นผู้กล่าวหาโดยผู้พิพากษาต้องเป็นผู้พิพากษาที่ ปราศจากอคติต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งและผู้พิพากษาจะวางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัดและต้อง พิจารณาคดีโดยเปิดเผยและด้วยวาจา เนื่องจากเป็นระบบที่เน้นความเป็นกลางของศาล ศาลใน ระบบนี้จึงมีบทบาทน้อยมาก เป็นเรื่องของผู้ความแต่ละฝ่ายที่ต้องเสนอข้อเท็จจริงและตรวจสอบ ข้อเท็จจริงกันเอง แต่ในประเทศที่ใช้ระบบนี้มีการเรียกร้องให้ศาลควรเข้าไปแทรกแซงโดยวิธี เกี่ยวกับการดำเนินคดีให้มากยิ่งขึ้น โดยระบบกล่าวหาจะมีหลักเกณฑ์ต่อไปนี้คือ

- 1) หลักการสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ให้ศาลเชื่อ โดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยกระทำความผิดจริง
- 2) ถือหลักสำคัญว่าโจทก์และจำเลยมีฐานะในศาลเท่าเทียมกัน
- 3) ศาลจะวางตนเป็นกลางโดยเคร่งครัด ทำหน้าที่เหมือนกรรมการตัดสิน กีฬาคอยควบคุมให้ทั้งสองฝ่ายปฏิบัติตามกฎหมายลักษณะพยานโดยเคร่งครัด การปฏิบัติผิด หลักเกณฑ์อาจถูกศาลพิพากษายกฟ้องได้
- 4) ศาลจะมีบทบาทค้นหาความจริงน้อยมาก เพราะถือเป็นหน้าที่ของ คู่กรณีหรือคู่ความ จะต้องแสวงหาพยานมาแสดงต่อศาลด้วยตนเอง

2.1.2 ระบบไต่สวน (Inquisitorial System)

เป็นการพัฒนาต่อจากการแก้แค้นส่วนตัวพัฒนาต่อมาจากระบบกล่าวหา โดยอิทธิพลของระบบกฎหมายโรมันมีการยกเลิกวิธีการให้ผู้เสียหายเป็นผู้กล่าวหาเองเป็นระบบการสืบพยานหลักฐานที่เน้นการแสวงหาความจริงแท้ (Truth) มิได้จำกัดการพิสูจน์อยู่ที่การนำเสนอพยานหลักฐานของคู่ความเท่านั้นแต่เปิดให้ศาลแสวงหาข้อเท็จจริงได้อย่างเต็มที่โดยเฉพาะในคดีอาญาศาลในระบบนี้มีบทบาทในการพิจารณาต้นหาความจริงมากกว่าการดำเนินคดีส่วนใหญ่ ศาลจะเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด ผู้ใดจะถามพยานต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อน โดยระบบไต่สวนมีหลักเกณฑ์ต่อไปนี้คือ¹

1) ศาลเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพิจารณาคดีเป็นอย่างมากมีอำนาจที่จะสืบพยาน หลักฐานเพิ่มเติมหรือดสืบพยานหลักฐาน เพื่อค้นหาข้อเท็จจริง การกำหนดแบบพิธีเกี่ยวกับการสืบพยานหลักฐานมีน้อย ศาลจึงอาจใช้ดุลพินิจในการแสวงหาความจริงได้อย่างกว้างขวาง

2) จำเลย โจทก์มีบทบาทในลักษณะที่เป็นเพียงผู้ช่วยเหลือศาลค้นหาพยานหลักฐาน

3) ไม่มีบทตัดพยานหลักฐาน (Exclusionary Rule) ที่เด็ดขาด แต่เปิดโอกาสให้มีการเสนอพยานหลักฐานทุกชนิดมาสู่ศาลได้อย่างกว้างขวาง

หลักการสำคัญที่ว่าเมื่อใดที่คู่ความหรือคู่กรณีมีสถานะเท่าเทียมกันแล้ว การใช้ระบบกล่าวหาจะเกิดความเป็นธรรมแก่ทั้งสองฝ่ายเพราะเป็นเรื่องที่ต่างฝ่ายต่างต้องปกป้องรักษาสิทธิของตนเอง แต่ถ้าเมื่อใดที่คู่กรณีหรือคู่ความมีสถานะไม่เท่าเทียมกันแล้ว การใช้ระบบไต่สวนย่อมจะเหมาะสมและเป็นธรรมแก่คู่กรณีฝ่ายหนึ่งอยู่ในสถานะเสียเปรียบ เช่น กรณีพิพาทระหว่างราษฎรหรือเอกชนกับรัฐ เป็นต้น เพราะพยานหลักฐานต่าง ๆ มักจะอยู่ในการครอบครองของฝ่ายรัฐเสียเป็นส่วนใหญ่จึงเป็นการยากที่ฝ่ายราษฎรจะนำสืบหรืออ้างพยานหลักฐานตามระบบกล่าวหาที่มีหลักว่า "ผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นนำสืบ" โอกาสที่จะชนะคดีสำหรับราษฎรหรือเอกชนจึงเป็นไปได้ยาก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าสาระสำคัญของกระบวนการพิจารณาระบบไต่สวนนั้นตามหลักความยุติธรรมย่อมบังคับอยู่ในตัวของมันเองว่าจะต้องประกอบด้วยความเร็วในการพิจารณาที่ศาลจะต้องเข้าไปมีบทบาทในการควบคุมการดูแลการดำเนินการดำเนิน

¹อุดม รัฐอมฤต, "ผลของข้อสันนิษฐานตามกฎหมายต่อการกำหนดหน้าที่นำสืบในคดีอาญา," นิติศาสตร์, 25, (มิถุนายน 2538), 242.

กระบวนการพิจารณาเพื่อป้องกันไม่ให้คู่ความประวิงเวลาในการดำเนินคดีและยังต้องประกอบด้วยความถูกต้องของคำพิพากษาโดยศาลมีหน้าที่ในการชี้ขาดข้อพิพาท ซึ่งถือเสมือนหนึ่งว่าเป็นข้อยุติที่ถูกต้องระหว่างคู่ความนั่นเอง

วิวัฒนาการของระบบการพิจารณาตามประวัติศาสตร์กฎหมายของประเทศไทยในสมัยโบราณจะใช้วิธีดำเนินคดีฟ้องร้องมาจากการฟ้องร้องและมีความศรัทธาที่ว่า "ผู้บริสุทธิ์ต้องได้รับความยุติธรรมจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์" อันเป็นที่มาของสุภาษิตที่ว่า "คนดีตกน้ำไม่ไหลตกไฟไม่ไหม้" การดำเนินคดีในสมัยนั้นมีลักษณะเป็นการใช้จารีตนครบาลในการพิจารณาคดี อันเป็นลักษณะสำคัญของ การค้นหาความจริงในระบบไต่สวน (Inquisitorial System) โดยรัฐมีหน้าที่ปราบปรามและจับกุมผู้กระทำความผิดเพื่อมาลงโทษเองโดยไม่มี การแยกอำนาจสอบสวน อำนาจฟ้องร้อง และอำนาจการพิจารณาคดีออกจากกัน ซึ่งอาจจะถูกใช้ความรุนแรงในการค้นหาความจริง เช่น การจำชื้อคา เข็มน เขากะลาตบปาก บีบขมับ ตอกเล็บ

เมื่อปรับปรุงกฎหมายและระบบการดำเนินคดีในประเทศไทยก็ได้ นำแนวคิดของอังกฤษมาประยุกต์ใช้ในประเทศไทยในระยะเริ่มแรก เช่น กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ซึ่งเป็นประมวลกฎหมายอาญาฉบับแรกของประเทศไทยก็แปลมาจากประมวลกฎหมายอาญาของอินเดียซึ่งเป็นอาณานิคมของอังกฤษในขณะนั้น พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ.113 ก็เป็นกฎหมายลักษณะพยานของอังกฤษ ต่อมา มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษใช้ไปพลางก่อน ร.ศ.115 ก็เป็นการนำระบบกล่าวหาของอังกฤษมาใช้เต็มรูปแบบ นอกจากนั้น ระบบศาลที่ได้ปรับปรุงเมื่อมีการจัดตั้งกระทรวงยุติธรรมแล้ว พระธรรมนูญศาลยุติธรรม ร.ศ.127 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. 127 ก็เป็นหลักการของอังกฤษเป็นส่วนใหญ่

ดังนั้น ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ และการดำเนินคดีระบบกล่าวหาของอังกฤษจึงได้เข้ามามีอิทธิพลในประเทศไทยมาตั้งแต่ต้น และได้ฝังรากลึกในระบบอังกฤษและกระบวนการยุติธรรมมาเป็นเวลานาน แม้ต่อมาจะได้มีการร่างประมวลกฎหมายอีกหลายฉบับ เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งตามแบบอย่างของประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย(Civil law) แต่อิทธิพลกฎหมายของอังกฤษก็ยังคงปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายทั้งสองฉบับนี้ด้วย

ต่อมาการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่ติดตามมาก็คือ การจัดร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยประเทศไทยได้จ้างนักกฎหมายต่างประเทศมาดำเนินการให้ ซึ่งมีทั้งนักกฎหมายจากกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์และระบบกล่าวหา และกลุ่มประเทศ

ที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายและระบบไต่สวน ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับทั้งประเทศอังกฤษซึ่งใช้ระบบคอมมอนลอว์และประเทศฝรั่งเศสซึ่งใช้ระบบประมวลกฎหมายเนื่องจากทั้งสองประเทศกำลังใช้อิทธิพลทุกประการที่จะเอาประเทศไทยเป็นอาณานิคมของตนให้ได้จากการประนีประนอมของประเทศไทยเพื่อให้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมเป็นที่ยอมรับของทั้งสองประเทศที่มีระบบกฎหมายแตกต่างกันเป็นอย่างยิ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทยจึงได้ผสมผสานกันทั้งระบบกล่าวหาของอังกฤษที่ฝังรากลึกในระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมไทยอยู่ก่อนแล้วให้เข้ากับระบบไต่สวนของฝรั่งเศส

ระบบกฎหมาย Civil Law ใช้ระบบไต่สวน แต่ประเทศไทยของเราใช้ระบบกล่าวหา ก็เนื่องมาจากว่ากรรมการร่างกฎหมายต่าง ๆ กล่าวคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา สมัยนั้นถ้าเป็นคนไทยก็จบเนติบัณฑิตอังกฤษ หรือรับการศึกษาแผนแบบมาจากอังกฤษซึ่งใช้ระบบกล่าวหา เพราะฉะนั้นในช่วงที่บัญญัติกฎหมายอะไรต่าง ๆ เหล่านี้ไม่มากนักน้อยอิทธิพลอังกฤษทำให้เราใช้ระบบกล่าวหาตามผิดไปด้วย อีกส่วนหนึ่งก็เป็นเรื่องการเมืองที่เขามักจะประชาสัมพันธ์ว่าระบบกล่าวหาเป็นระบบที่เชิดชูสิทธิมนุษยชนเป็นระบบที่ไม่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนให้สิทธิทั้งสองฝ่ายอย่างกว้างขวางและอย่างเสมอภาค โดยเฉพาะในทางอาญาผู้กระทำความผิดรับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่า "เป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้"

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันอิทธิพลของระบบไต่สวนยังคงปรากฏอยู่ในบทบัญญัติของกฎหมายต่าง ๆ และพัฒนาไปสู่การพิจารณาคดีในรูปแบบของระบบไต่สวน กล่าวคือ ประเทศไทยได้ใช้ระบบไต่สวนในคดีที่ใช้อำนาจตามกฎหมายมหาชนในศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง รวมทั้งศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งและศาลฎีกาแผนกคดีอาญาสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ศาลชำนาญพิเศษ ได้แก่ ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลล้มละลาย ศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง อีกทั้งยังพบในระบบการพิจารณาคดีของศาลผู้บริโภคที่ประกาศใช้ในปี 2551 ที่ผ่านมาเป็นระบบไต่สวน ศาลมีอำนาจในการเรียกพยานหลักฐานมาสืบได้ตามที่เห็นสมควร ภาระการพิสูจน์เกี่ยวกับสินค้าตกเป็นหน้าที่ของผู้ประกอบการแตกต่างจากระบบการพิจารณาคดีศาลแพ่งแบบเดิมที่ผู้ฟ้องคดีมีหน้าที่พิสูจน์ให้สมฟ้อง เป็นต้น

2.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐาน

แนวความคิดในทางทฤษฎีที่เกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานมี 2 ประเภท² คือ

2.2.1 การควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control Model)

2.2.2 กระบวนการยุติธรรม (The Due Process Model)

2.2.1 การควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control Model)

ทฤษฎีนี้มีหลักว่าคดีอาญาทั้งหลายที่เข้ามาสู่ระบบความยุติธรรมตามทฤษฎีนี้จะดำเนินตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอไม่หยุดชะงัก การสืบสวนก่อนทำการจับกุม การสืบสวนภายหลังการจับกุม การเตรียมคดีเพื่อฟ้องยังศาล การพิจารณาคดี การพิพากษาลงโทษผู้กระทำผิด และการปล่อยจำเลย ขั้นตอนต่าง ๆ จะดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและเป็นการปฏิบัติงานประจำ

ส่วนการกลั่นกรองคดีจะดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังกล่าวตามลำดับและวิธีการที่ถือว่ามีประสิทธิภาพมากที่สุด ได้แก่ การวินิจฉัยคดีให้เสร็จสิ้นไปตั้งแต่ขั้นตอนต้น ๆ ของกระบวนการ เช่น ผู้ต้องหาที่มีพยานหลักฐานอ่อนหรือพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะลงโทษได้ หรือไม่ทราบแน่ชัดว่ากระทำผิดก็ให้ปล่อยตัวไปแทนที่จะนำตัวผู้ต้องหามาดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ จนเสร็จสิ้นกระบวนการแล้วพิพากษายกฟ้องปล่อยตัวจำเลยไป กรณีที่ผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ก็จะถูกกลั่นกรองออกไปส่วนผู้ที่กระทำผิดก็จะถูกดำเนินคดีอย่างรวดเร็ว ทฤษฎีนี้เชื่อว่าตำรวจและอัยการสามารถวินิจฉัยความถูกต้องของขั้นตอนได้ ความมุ่งหมายของทฤษฎีนี้ก็คือนั่นขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมจะต้องรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และต้องยอมรับว่าการค้นหาข้อเท็จจริงในขั้นตำรวจและอัยการเพียงพอที่จะเชื่อถือได้³

โดยสรุป ตามทฤษฎีนี้ถือว่าการควบคุมปราบปรามอาชญากรรมเป็นหน้าที่อันสำคัญที่สุดของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การที่จะรักษาความสงบสุขของสังคมจะต้องมีการควบคุมอาชญากรรมอย่างเข้มข้น กระบวนการดำเนินการต้องรวดเร็ว ภารกิจที่จำเป็นในการ

² สตีลเบิร์ก บัญญัติมนลิขิต, ประสิทธิภาพในการดำเนินคดีอาญา ศึกษาการดำเนินคดีชั้นเจ้าพนักงาน และชั้นศาล, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ดุสิตบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), หน้า 43.

³ ประธาน วัฒนวาณิชย์, "ระบบยุติธรรมทางอาญา : แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรม," นิติศาสตร์, 9, (กันยายน-พฤศจิกายน 2520), 151.

จัดการกับผู้กระทำผิดคือ ภารกิจของตำรวจ เหตุนี้ การรับฟังพยานหลักฐานตามทฤษฎีควบคุม
อาชญากรรมจึงบัญญัติให้เจ้าพนักงานของรัฐมีอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานอย่างกว้างขวาง

2.2.2 กระบวนนิติธรรม (The Due Process Model)

ทฤษฎีนี้มีหลักมุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นสำคัญ ดังนั้น อำนาจ
ของเจ้าพนักงานและกระบวนการของรัฐจะต้องถูกควบคุมโดยการจำกัดอำนาจของรัฐเพราะไม่เชื่อ
ว่าความคิดในเรื่องการควบคุมอาชญากรรมจะมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการค้นหา
ข้อเท็จจริงซึ่งกระทำโดยเจ้าพนักงานตำรวจและพนักงานอัยการ หรือฝ่ายปกครอง จะเชื่อได้
เพียงใด เพราะวิธีปฏิบัติของตำรวจและอัยการเป็นการดำเนินการในทึรโหลฐาน ซึ่งอาจใช้วิธีการ
หลอกลวง ชู่เชิญและการสร้างพยานหลักฐานขึ้นใหม่ได้ จึงไม่เห็นด้วยกับการแสวงหา
พยานหลักฐานอย่างไม่เป็นทางการ และไม่เป็นธรรมของทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม และต้องให้มี
การพิจารณาคดีหรือไต่สวนข้อกล่าวหาอย่างเป็นทางการและเปิดเผยในศาลยุติธรรมทั้งในปัญหา
ข้อเท็จจริงและในข้อกฎหมายต่อหน้าองค์คณะผู้พิพากษาที่เป็นกลางไม่ลำเอียงเข้าฝ่ายใด⁴

โดยสรุปการรับฟังพยานหลักฐานตามทฤษฎีนิติธรรมจึงมุ่งคำนึงถึงสิทธิของ
ผู้ต้องหาเป็นหลักใหญ่

ควรสังเกตว่าทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมเป็นแนวคิดโบราณทุกประเทศ
หลักก็คือ อำนาจรัฐเป็นใหญ่เหนือเสรีภาพของบุคคล แนวคิดนี้ส่งผลมาถึงการรับฟัง
พยานหลักฐานในคดีอาญาด้วย กล่าวคือ เจ้าพนักงานของรัฐสามารถแสวงหาพยานหลักฐานได้
อย่างกว้างขวาง ส่วนทฤษฎีนิติธรรมเป็นการตอบโต้อำนาจรัฐที่มากระทบถึงสิทธิเสรีภาพของ
บุคคลโดยตรงการต่อสู้ของทฤษฎีทั้งสองนี้เกิดขึ้นและดำรงอยู่แม้ในปัจจุบันโดยทฤษฎีนิติธรรม
ค่อย ๆ ขยายตัวแทรกเข้าไปสู่กฎหมายทั่วโลกจนไม่ปรากฏว่ามีกฎหมายประเทศใดบัญญัติ
หลักการตามรูปแบบควบคุมอาชญากรรมแต่เพียงรูปแบบเดียว นอกจากนี้ในประเทศที่เจริญแล้ว
เป็นส่วนใหญ่จะมีความโน้มเอียงไปทางทฤษฎีนิติธรรมมากกว่าทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม

มีปัญหว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยมีหลักการ
รับฟังพยานหลักฐานอย่างไร ข้อนี้ปรากฏในชั้นร่างกฎหมายว่าคณะกรรมการชั้นสูงได้มีการ
ตัดสินใจเรื่องนี้ให้เป็นไปตามประเพณีนิยมทางกฎหมายของประเทศไทยโดยรับเอาระบบซึ่ง
ยอมรับพยานหลักฐานใด ๆ ก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องมีมิใช่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายมาบัญญัติไว้ โดย
ระบบพยานหลักฐานตามกฎหมายซึ่งมีการแยกระหว่างพยานหลักฐานที่รับฟังได้และ

⁴ ประธาน วัฒนวานิชย์, "ระบบยุติธรรมทางอาญา : แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุม
อาชญากรรมและกระบวนการนิติธรรม," หน้า 152.

พยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้เป็นอันถูกตัดไปไม่นำมาใช้ เพราะคณะกรรมการมิได้เห็นชอบที่จะให้มีการแบ่งแยกทางเทคนิคระหว่างพยานหลักฐานที่รับฟังได้หรือพยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้ ซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับของนักกฎหมายจำนวนมาก และได้เห็นพ้องกันว่าผู้พิพากษาจะยังคงมีอิสระอย่างเต็มที่ที่จะสืบพยานหลักฐานรับและยอมรับพยานหลักฐานทุกชนิดที่ได้เสนอต่อศาล

ฉะนั้น ตามระบบการพิจารณาคดีอาญาไทย คู่ความอาจแสดงความจริงให้ปรากฏแก่ศาลได้ทุกทาง หากว่าพยานหลักฐานนั้นให้ความจริงแก่ศาลได้ โดยมีข้อจำกัดแต่เพียงว่าจะต้องมีพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

เหตุนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 จึงบัญญัติว่า "พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือ พยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น..."

ตามนี้เห็นได้ว่าการรับฟังพยานหลักฐานคดีอาญาในส่วนตัวที่ว่า "พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคล ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้" เป็นไปตามแนวคิดของระบบการควบคุมอาชญากรรม เพราะให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานของรัฐอย่างกว้างขวาง แต่ในส่วนท้ายที่บัญญัติว่า "แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวงหรือโดยมิชอบประการอื่น..." แสดงให้เห็นอิทธิพลของแนวคิดทฤษฎีนิติธรรมอย่างชัดเจน จึงเห็นว่าการรับฟังพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยเป็นระบบผลระหว่างทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมกับทฤษฎีนิติธรรมมาตั้งแต่ต้นแล้ว กรณีหาใช่การบัญญัติโดยอาศัยแนวคิดของระบบควบคุมอาชญากรรมแต่เพียงอย่างเดียวไม่

2.3 ประเภทของพยานหลักฐาน

พยานหลักฐานสามารถแบ่งประเภทของพยานหลักฐานออกได้ดังต่อไปนี้

2.3.1 พยานบุคคล

พยานบุคคล คือ บุคคลธรรมดาที่ได้ยินหรือเห็นเหตุการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดที่เกี่ยวกับคดีมาด้วยตนเองหรือได้รับคำบอกเล่าจากผู้เสียหายหรือผู้อื่นโดยมาให้การเป็นพยานต่อศาลไม่ว่าจะเป็นถ้อยคำของบุคคลนั้นโดยตรงหรือผ่านล่าม รวมทั้งอาการกิริยาของคนไป

ที่แสดงออกซึ่งความหมายที่ต้องการแสดงต่อศาล⁵ และศาลได้จัดบันทึกเป็นข้อความไว้ในสำนวนความซึ่งใช้ตัดสินคดีนั้นเอง ถ้านำไปใช้ในคดีอื่นก็อาจเป็นพยานเอกสารได้ โดยสิ่งที่พยานหลักฐานก็คือ คำเบิกความของพยานหรืออาจเรียกว่าพยานถ้อยคำ⁶ เมื่อพยานบุคคลมีความหมายถึงการแสดงออกของพยาน ดังนั้น ร่องรอยบาดแผลหรือตำหนิบุคคลซึ่งเกี่ยวกับคดีและที่จับรับฟังเป็นพยานหลักฐานจึงมิใช่พยานบุคคล พยานประเภทนี้เป็นพยานสำคัญและใช้กันมากที่สุดโดยเฉพาะคดีอาญา อาจกล่าวได้ว่าอาศัยพยานบุคคลเป็นลำดับแรกจึงจะมีการดำเนินคดีขึ้นมาได้ กล่าวคือ นับตั้งแต่ชั้นสอบสวนโดยตำรวจเพื่อค้นหาและรวบรวมพยานหลักฐานประกอบคดีในชั้นนี้พนักงานสอบสวนย่อมทำการสอบปากคำบุคคลซึ่งสามารถจะให้ถ้อยคำที่เป็นประโยชน์ต่อคดีได้ เมื่อคดีมาสู่ศาล เพื่อการพิจารณาพิพากษาการที่ศาลจะวินิจฉัยชี้ขาดก็ยังคงอาศัยพยานบุคคลเป็นสำคัญ พยานบุคคลที่จะให้การต่อศาลนั้นต้องสาบานตนซึ่งทำให้น้ำหนักคำพยานนั้นน่าเชื่อถือยิ่งขึ้นเพราะการสาบานนั้นมีผลเท่ากับว่าพยานได้รับรองจะให้การแต่ความจริงถ้าพยานให้การเท็จก็อาจถูกฟ้องร้องทางอาญาได้ พยานบุคคลที่มาให้การต่อศาลนี้จะได้เล่าเรื่องตามที่ตนได้ทราบหรือรู้เห็นมาตอบคำถามของคู่ความและศาลจนสิ้นกระแสความพยานบุคคลที่เป็นพยานซึ่งพิสูจน์ความผิดได้โดยตรงต้องเป็นถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงใด ๆ ที่พยานกล่าวอ้างขึ้นมา

เช่น ความสามารถของพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 95(1) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องนี้ว่า ห้ามมิให้ยอมรับฟังพยานบุคคลใด เว้นแต่บุคคลนั้นสามารถเข้าใจและตอบคำถามได้ ในการเบิกความพยานบุคคลต้องไปเบิกความด้วยวาจา คำเบิกความอาจเป็นการตอบคำถามของคู่ความฝ่ายที่อ้าง คำถามค้านของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง คำถามตั้ง หรือคำถามของศาลได้ ความสามารถที่จะเข้าใจคำถามและตอบคำถามนั้นย่อมเป็นสาระสำคัญของผู้ที่จะเป็นพยานอย่างยิ่ง บุคคลที่ไม่สามารถเข้าใจและตอบคำถามได้ ต้องพิจารณาตามข้อเท็จจริงแต่ละกรณีไป ข้อจำกัดทางด้านอายุพยาน ก็อาจทำให้พยานไม่สามารถเข้าใจและตอบคำถามได้ เช่น เด็กอายุน้อย หรือคนที่มีอายุมากจนหลงลืม พยานอาจไม่เข้าใจและตอบคำถามได้เนื่องจากภาวะทางจิตของพยานก็ได้ เช่น บุคคลวิกลจริต นอกจากนี้อาจเกิดจากข้อจำกัดในด้านสภาวะร่างกายของพยาน เช่น เป็นคนพิการจนไม่สามารถจะสื่อสารและทำความเข้าใจได้

⁵ คณิง ภาไชย, พยาน, (พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการนักศึกษาคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528), 2.

⁶ ไสภณ รัตนากร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, (กรุงเทพมหานคร, นิติบรรณการ, 2553), 22.

คนวิกลจริตไม่ว่าศาลจะสั่งให้เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือไม่ก็ตาม ถ้าสามารถเข้าใจบางสิ่งบางอย่างที่เป็นประเด็นและอาจตอบคำถามที่เกี่ยวข้องได้ก็เป็นพยานได้

คนหูหนวกหรือเป็นใบ้หรือทั้งหูหนวกเป็นใบ้ ถ้าสามารถที่จะเข้าใจคำถามหรือให้คำตอบได้โดยวิธีอื่น เช่น วิธีเขียนหนังสือหรือกิริยาท่าทาง รวมทั้งคนป่วยเจ็บที่อาจพูดได้แต่ไม่ถนัดหรือได้ยินไม่ถนัดก็อาจถือเป็นคำพยานบุคคลตามกฎหมายได้เช่นเดียวกัน

พยานบุคคลอาจแบ่งออกไปได้ดังต่อไปนี้

1) พยานเดี่ยว คือ พยานบุคคลที่เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพียงลำพังโดยไม่มีพยานอื่นรู้เห็นด้วยในสถานที่เดียวกันและในขณะเดียวกันถ้าในสถานที่เดียวกันมีบุคคลเห็นหลายคนแต่เห็นคนละขณะ ก็ถือเป็นพยานเดี่ยว (สถานที่เดียวกัน หมายถึง บริเวณที่ใกล้ชิดกัน มิใช่ว่าต้องมาอยู่เฉพาะที่เดียวกัน) ทางตำราถือว่าพยานประเภทนี้มีน้ำหนักน้อยเพราะแม้พยานเบิกความไม่จริง ทนายฝ่ายจำเลยก็ไม่อาจซักค้านให้พยานแตกกันดังพยานคู่ทำให้ไม่มีโอกาสเปรียบเทียบความแตกต่างหรือความเหมือนกันกับพยานอื่น คดีจึงขึ้นอยู่กับว่าพยานจะให้การอย่างไรก็ได้ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความสงสัยและศาลมักจะยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้เป็นผลดีแก่จำเลยอยู่เสมอ

อย่างไรก็ตาม พยานปากเดี่ยวที่เห็นเหตุการณ์ให้การเป็นที่น่าเชื่อถือมีน้ำหนักและให้การตรงไปตรงมาไม่น่าจะมีข้อสงสัยว่าพยานจะไม่เห็นเหตุการณ์จริงทำให้ศาลเชื่อว่าพยานจะให้การตามความจริง ทั้งมีเหตุผลและมีพยานอื่นเป็นพหุติการณประกอบเพียงพอ ไม่ปรากฏว่ามีข้อที่ไม่สมเหตุผล หรือมีพินิจน่าสงสัยที่จะทำให้ไม่น่าเชื่อถือประการใด (คำพิพากษาฎีกาที่ 3319/2526) ก็ย่อมเป็นพยานที่มีน้ำหนัก ศาลพึงลงโทษจำเลยได้

2) พยานคู่ คือ พยานที่ได้รู้เห็นเหตุการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือข้อเท็จจริงประการใดโดยมีพยานอื่นร่วมรู้เห็นด้วยโดยอาจเห็นเหตุการณ์ทั้งหมดหรือบางตอนร่วมกันก็ได้ บางตำราก็ว่าเป็นพยานบุคคลที่เห็นเหตุการณ์ร่วมกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป ทางทฤษฎีถ้าปรากฏว่าพยานคู่เบิกความสอดคล้องต้องกันและมีเหตุผลเชื่อถือได้ ได้เห็นและมีเหตุการณ์เกิดขึ้นจริงเพราะตามเหตุผลธรรมดาคนโกหกสองคนน่าจะโกหกไม่ตรงกันและหากพยานคู่ไม่เบิกความตามความจริง ก็อาจถูกทนายความของจำเลยถามค้านให้แตกกันได้

คดีตัวอย่างเช่น

คดีข่มขืนกระทำชำเราหญิงแม้จะเกิดเหตุในเวลากลางคืนและโจทก์ก็มีผู้เสียหายกับเด็กหญิงสุรตน์เป็นประจักษ์พยานเพียงสองคนและผู้เสียหายรู้เห็นเหตุการณ์เฉพาะในตอนแรก แต่พยานโจทก์ทั้งสองก็เบิกความสอดคล้องต้องกันไม่มีพินิจ และเชื่อว่าคนร้ายได้พูดชู้กับสองฝ่ายเกือบตลอดเวลาที่ยังกว่านั้น พยานโจทก์ทั้งสองยังคงเห็นหน้าคนร้ายบ่อย ๆ และรู้จักกัน

มาก่อน จึงรับฟังได้ว่าพยานโจทก์ทั้งสองจะต้องเห็นและจำคนร้ายได้เป็นพยานที่มีน้ำหนักลงโทษ จำเลยได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 3095/2526)

2.3.2 พยานเอกสาร

พยานเอกสาร (documentary evidence) คือ สรรพหนังสือที่ขีดเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรอ่านได้ความรวมถึงรูปรอยหรือวัตถุที่มีข้อความปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร หรือปรากฏเป็นเครื่องหมายที่สามารถใช้แทนลายลักษณ์อักษรได้ ทั้งนี้ โดยมุ่งให้ข้อความหรือเครื่องหมายดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานในคดีอาชญากรรมที่กไว้ในกระดาษผ้า แผ่นหนัง แผ่นโลหะ กระดาษ หรือกำแพงก็ได้ รวมถึงแผ่นดิสก์ ฐานเก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์ เทป เสียง ภาพยนตร์ และ วิดีโอเทป ด้วย ตัวอย่างเช่น ข้อมูลจากคอมพิวเตอร์ ก็เป็นพยานเอกสาร รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 7264/2542) พยานเอกสารนี้ส่วนใหญ่ใช้พิสูจน์นิติกรรมสัญญาไม่อาจจะใช้พิสูจน์นิติเหตุ เช่น ละเมิด เว้นแต่จำเลยจะรับเป็นลายลักษณ์อักษร พยานเอกสารก็เป็นพยานหลักฐานซึ่งพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของจำเลยได้โดยตรงเพราะตัวของเอกสารเองย่อมโกหกไม่ได้ นอกจากมนุษย์จะทำให้เป็นเท็จ หากว่าเป็นเอกสารที่แท้จริงและทำขึ้นโดยถูกต้องตามความประสงค์ของผู้กรณีแล้ว ก็น่าเชื่อถือได้มาก เช่น บันทึกตรวจค้นของกลางของเจ้าพนักงานศุลกากร

2.3.3 พยานวัตถุ

หมายถึง สิ่งที่การบันทึกตัวอักษร ตัวเลข รูปรอยหรือเครื่องหมายซึ่งสามารถแสดงความหมายอย่างใดอย่างหนึ่งต่อศาลได้⁷ กล่าวคือ สิ่งใด ๆ ก็ตามที่นำมาแสดงต่อศาลเพื่อให้ศาลตรวจสอบ พยานวัตถุไม่จำเป็นต้องเป็นวัตถุสิ่งของที่สามารถหยิบจับหรือมองเห็นได้เท่านั้นแต่หมายถึงทุกสิ่งทีเสนอต่อศาลเพื่อให้ศาลรับรู้ถึงสภาพความมีอยู่หรือความเป็นไปของสิ่งนั้นเอง ถ้าขอให้ศาลพิสูจน์กลับ กลับย่อมเป็นพยานวัตถุ หรือการให้พิสูจน์เสียงก็ในทำนองเดียวกัน เมื่อคู่ความอ้างพยานวัตถุ ศาลจะรับฟังพยานวัตถุที่อ้างได้ก็ต่อเมื่อเมื่อศาลได้มีโอกาสตรวจดูวัตถุนั้น

ดังนั้น ถ้าคู่ความนำมาศาลได้คู่ความจะต้องนำมา ถ้านำมาไม่ได้ก็ต้องนำศาลไปตรวจดู ณ ที่วัตถุนั้นอยู่ พยานวัตถุนี้บางตำราเรียกว่าพยานตรวจสอบ (inspection) ตามหลักกรรมศาสตร์ว่าหมายถึง สิ่งของที่จะนำมาพิสูจน์เหตุการณ์ประกอบข้อเท็จจริงที่กล่าวอ้างถึง

⁷ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 11.

อีกนัยหนึ่งคือสิ่งของหรือวัตถุที่อ้างเป็นพยานหลักฐานในคดีโดยประสงค์ให้ดูรูปร่างลักษณะสิ่งของหรือวัตถุนั้น มิใช่โดยการอ่านหรือพิจารณาข้อความที่บันทึกไว้⁸

ความแตกต่างระหว่างพยานเอกสารกับพยานวัตถุซึ่งอยู่ที่วัตถุประสงค์ในการอ้างอิงว่าต้องการให้ศาลดูข้อความหรือรูปลักษณะ เอกสารที่อ้างเป็นพยานในคดีว่าเอกสารนั้นเป็นเอกสารปลอม ดังนี้เป็นพยานวัตถุตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 241 มิใช่พยานเอกสารตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 238 เพราะมิได้อ้างเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏโดยข้อความในเอกสาร ดังนั้น หนังสือฉบับหนึ่งอาจเป็นทั้งพยานวัตถุและพยานเอกสารก็ได้

พยานวัตถุนี้ อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) พยานวัตถุที่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้โดยตรง เช่น ในคดีที่จำเลยถูกฟ้องว่าลักทรัพย์โดยมีอาวุธปืนของกลางซึ่งจับได้จากจำเลยทันทีหลังเกิดเหตุ ย่อมเป็นพยานหลักฐานแสดงว่าจำเลยลักทรัพย์โดยมีอาวุธ หรือเครื่องหมายการค้าของจำเลยเหมือนกับเครื่องหมายการค้าของโจทก์หรือไม่ สิ่งปลูกสร้างของจำเลยปิดบังบ้านของโจทก์หรือไม่ ดังนี้ เครื่องหมายการค้าหรือสิ่งก่อสร้างนั่นเอง จะให้คำตอบชัดเจนอยู่ในตัวหรือถ้ามีข้อโต้แย้งว่าที่ดินพิพาทอยู่ติดกับแม่น้ำหรือไม่ ถ้าพยานบุคคลว่าอยู่ติดแม่น้ำ แต่เมื่อได้เผชิญสืบไม่ปรากฏดังนั้น คำพยานบุคคลย่อมหมดน้ำหนักไป เป็นต้น

2) พยานวัตถุที่เป็นแต่พยานเหตุผลแวดล้อมกรณีซึ่งเป็นพยานประกอบเท่านั้น ไม่อาจใช้พิสูจน์ข้อเท็จจริงได้โดยตรง เช่น คดีที่จำเลยต่อสู้ว่ายิงผู้ตายเป็นการป้องกันตัว ดังนี้บาดแผลที่แสดงว่าผู้ตายถูกยิงเข้าด้านหลังย่อมเป็นพยานหลักฐานว่าข้อต่อสู้ของจำเลยไม่น่าเชื่อ หรือมีดที่เพื่อนเล็ดวางอยู่ใกล้ศพนั้นก็ไม่ว่าเป็นมีดที่ใช้ฆ่าหรือไม่ ความแน่นอนจะมีเพียงใดย่อมแล้วแต่พยานอื่น ๆ ด้วย ของกลางจำนวนมากเป็นชิ้นส่วนของรถที่ได้จากที่รื้อฐานซึ่งได้มีการตรวจสอบกันแล้วและให้จำเลยรับรองไว้ว่าของกลางต่าง ๆ นั้น ค้นได้ที่ที่รื้อฐานดังกล่าว ซึ่งจำเลยก็ได้ลงชื่อรับรองความถูกต้องไว้ตามบัญชีของกลาง ของกลางอันเป็นพยานวัตถุเหล่านี้จึงใช้ยืนยันจำเลยได้

⁸ ประมุข สุวรรณศร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, (พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2525), หน้า 12.

2.4.ระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา

2.4.1 องค์กรในการดำเนินคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา

สำหรับองค์กรในการดำเนินคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกาคือจะพิจารณา
ดังต่อไปนี้

1) ตำรวจ

กระบวนการยุติธรรมของสหรัฐอเมริกา ยอมรับว่าองค์กรตำรวจ อัยการ
และศาล เป็นองค์กรที่มีอำนาจดุลพินิจในการดำเนินคดีและเริ่มต้นคดีของตนเอง เจ้าหน้าที่
ตำรวจในสหรัฐเป็นผู้มีอำนาจดุลพินิจสูงมาก ดุลพินิจทางการบริหารงานตำรวจและทางกฎหมาย
นั้นยอมรับหลักการความจำเป็นและข้อจำกัดในทางทรัพยากร ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่อาจจะ
ทุ่มทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดไปดำเนินการสืบสวนสอบสวนกับความผิดที่เกิดขึ้นในเขตท้องที่
ของตนได้ทุกคดี

หากมีคดีเกิดขึ้นในเขตท้องที่ ตำรวจจะพิจารณาถึงลักษณะความ
ร้ายแรงของการกระทำผิด ความเสียหายต่อเหยื่ออาชญากรรม ร่องรอยพยานหลักฐานที่สามารถ
นำไปสู่ความสัมฤทธิ์ผลในการสืบสวนสอบสวน รวมถึงปัจจัยทางทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดนั้น
และจะพิจารณาถึงลำดับความสำคัญของคดีซึ่งจะขึ้นอยู่กับเขตท้องที่เป็นสำคัญ เช่น คดีลัก
รถยนต์ ในท้องที่หนึ่งอาจจะสำคัญ แต่อีกท้องที่หนึ่งอาจจะสำคัญน้อยกว่าคดีประเภทฆาตกรรม
 เป็นต้น

กรณีที่เห็นว่าคดีนั้นไม่อาจจะสืบสวนต่อไปได้ ตำรวจก็จะบันทึกข้อมูล
เก็บไว้เป็นสถิติจะไม่ทุ่มทรัพยากรลงไปสืบสวนสอบสวน หากเป็นคดีที่ไม่ทราบผู้กระทำผิด เช่น
ลักทรัพย์ โดยเจ้าทรัพย์ไม่ทราบตัวผู้กระทำผิด เจ้าหน้าที่ตำรวจก็จะจัดบันทึกข้อมูลเพื่อเก็บสถิติ
พร้อมกับแผนประทุษกรรมไว้อย่างละเอียด เพื่อใช้พิสูจน์เปรียบเทียบแผนประทุษกรรมของคนร้าย
ที่มีลักษณะเฉพาะตัวมาก จนยืนยันได้ว่าการกระทำผิดครั้งก่อนกับครั้งหลังกระทำโดยบุคคลคน
เดียวกัน หากมีการจับได้ภายหลังก็จะดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดได้

โดยศาลได้รับรองว่าพยานหลักฐานนี้ สามารถใช้เป็นหลักฐานในการ
พิสูจน์ตัวบุคคลผู้กระทำผิดได้ และไม่จำเป็นต้องส่งเอกสารหรือสำนวนคดีต่อพนักงานอัยการแต่
ประการใด เพราะถือว่าเป็นการใช้ดุลพินิจในการที่จะไม่สืบสวนสอบสวนคดีที่เกิดขึ้นโดยชอบด้วย
กฎหมาย แม้ว่าจะเป็นในคดีที่มีเหยื่ออาชญากรรมแต่ไม่ร้ายแรง ไม่สามารถระบุตัวผู้กระทำผิดได้
เจ้าหน้าที่ตำรวจก็กระทำการสืบสวนอยู่ในชั่วระยะเวลาที่จำเป็น หลังจากนั้นก็จะใช้ดุลพินิจยุติการ
สืบสวนสอบสวนโดยไม่ต้องส่งเอกสารใด ๆ ให้พนักงานอัยการเห็นชอบเหมือนประเทศไทย

2) พนักงานอัยการ

สหรัฐอเมริกาได้รับอิทธิพลระบบกฎหมายอังกฤษ เนื่องจากเคยเป็นอาณานิคมของอังกฤษก่อนการประกาศอิสรภาพการดำเนินคดีอาญาจึงมีลักษณะเช่นเดียวกับอังกฤษซึ่งถือว่าตามทฤษฎีประชาชนดำเนินการฟ้องร้องคดีอาญาไปจนถึงที่สุด เมื่อประกาศอิสรภาพแล้วได้มีการนำเอาระบบการดำเนินคดีอาญามัยใหม่ ที่มีเจ้าพนักงานของรัฐเป็นผู้ดำเนินคดีตามแบบประเทศฝรั่งเศส นั่นก็คือ "อัยการ" มาใช้

ระบบอัยการสหรัฐอเมริกา เป็นระบบการเมืองที่มีการเลือกตั้งเป็นพื้นฐาน ทำให้การเมืองมีโอกาสแทรกแซงการดำเนินคดีของอัยการได้ง่าย แต่อัยการเป็นตำแหน่งทางการเมืองและได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน หากประพฤติตนไม่เหมาะสม อาจจะไม่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในการเลือกตั้งครั้งต่อไป ประชาชนส่วนใหญ่มองอัยการในฐานะที่เป็นสถาบันที่มีเกียรติอย่างหนึ่งของสหรัฐอเมริกา เชื่อกันว่าอัยการเป็นเจ้าหน้าที่ที่อยู่ฐานะที่ได้รับความเชื่อถือจากสาธารณชนสามารถออกคำสั่งชี้ขาดความยุติธรรมได้⁹

การฟ้องร้องคดีอาญาร้ายแรงส่วนใหญ่ หมายถึง คดีอาญาความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป โดยผ่านลูกขุนรับฟ้องให้มีการออก indictment เพื่อให้ลูกขุนรับฟ้องได้กลับกรองเสียก่อนว่าคดีนั้นมีมูลหรือไม่ อันมีผลเป็นการป้องกันการใช้อำนาจฟ้องร้องโดยมิชอบของอัยการ

การใช้ดุลพินิจในการตัดสินใจดำเนินคดีอาญาหรือไม่ นับว่าเป็นบทบาทที่สำคัญที่สุดของอัยการในการควบคุมการใช้อำนาจโดยมิชอบของตำรวจ เช่น การแก้งจับกุมผู้บริสุทธิ์ กล่าวคือ การสั่งไม่ฟ้องคดี ถ้าอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าคดีนั้นมีพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่ศาลจะลงโทษจำเลยได้ การควบคุมจะได้ผลดีก็ต่อเมื่ออัยการสามารถออกคำสั่งไม่ฟ้องคดีได้โดยเร็วที่สุด

หลังจากมีการจับกุมเกิดขึ้นและตำรวจจะต้องนำผู้ต้องหาไปให้อัยการเพื่อยื่นคำฟ้องเบื้องต้นต่อศาลโดยเร็ว ในบางท้องถิ่นตำรวจจะนำคดีไปรายงานให้อัยการทราบภายในประมาณ 6-8 ชั่วโมง หรือ 24-48 ชั่วโมง หลังจากที่มีการจับกุม ซึ่งอัยการก็จะดำเนินการตรวจสอบสำนวนการสอบสวนและตรวจพยานหลักฐาน ถ้าอัยการเห็นว่าคดีนั้นพยานหลักฐานไม่มีเพียงพอ อัยการก็จะสั่งไม่ฟ้องต่อไป

⁹ Frank W. Miller, Prosecution : The Decision to Charge a Suspect with a Crime. (U.S.A.: Brown & Co. (Canada) Ltd., 1974), p. 295.

ดังนั้น อำนาจในการใช้ดุลพินิจของอัยการจึงเป็นไปอย่างกว้างขวาง เพราะประเพณีปฏิบัติในการอำนวยความสะดวกยุติธรรม ซึ่งศาลยุติธรรมยอมรับการวินิจฉัยว่าควรฟ้องกล่าวหาบุคคลใดกระทำความผิดอาญาต่อศาลหรือไม่นั้น เป็นดุลพินิจของอัยการซึ่งเป็นเจ้าพนักงานฝ่ายบริหาร มีความรับผิดชอบโดยตรงในการรักษาความสงบเรียบร้อย และความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายอันเป็นประโยชน์ร่วมกันของชุมชน¹⁰ การที่พนักงานอัยการสามารถใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวางนั้น อาจเป็นเพราะพนักงานอัยการสหรัฐได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนเป็นส่วนสำคัญด้วย¹¹

พนักงานอัยการในสหรัฐอเมริกา มีอำนาจใช้มาตรการอื่นแทนการฟ้องผู้ต้องหา เป็นวิธีการที่จัดให้ผู้ต้องหายอมรับที่จะปฏิบัติตามโครงการที่พนักงานอัยการจัดให้ ซึ่งเป็นการทำให้คดีอาญาเสร็จสิ้นลงโดยไม่ต้องพิพากษาลงโทษผู้ต้องหา โดยใช้โครงการกำหนดความประพฤติที่มีเงื่อนไขต่างกันแล้วแต่ความเหมาะสมของคดี โดยให้ผู้ต้องหามีส่วนร่วมและได้รับการให้คำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งอาจมีการรักษาทางการแพทย์ควบคู่กันไป

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าระบบการดำเนินคดีของสหรัฐอเมริกานั้นใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) โดยกฎหมายกำหนดให้อัยการเท่านั้นเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการฟ้องคดีต่อศาล โดยอัยการจะเป็นผู้ดำเนินคดีในนามประชาชนและอัยการยังเป็นผู้รับผิดชอบขั้นตอนในการสอบสวน ฟ้องร้องและในการดำเนินคดีอาญาอัยการยังมีหน้าที่แนะนำลูกขุนทั้ง (Jurors) และคณะลูกขุนใหม่ (Grand Jurors) ในคดีอาญา โดยลักษณะดังกล่าวแตกต่างกับของประเทศอังกฤษ ที่แม้จะมีองค์กร CPS ที่มีอำนาจในการฟ้องคดีอาญา แต่ก็ยังให้สิทธิแก่ผู้เสียหายตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (Popular Prosecution) และประเทศสหรัฐอเมริกาถือว่าเป็นหน้าที่อันศักดิ์สิทธิ์ที่อัยการเป็นพนักงานกึ่งยุติธรรม กล่าวคือมิใช่ว่ามีหน้าที่เป็นโจทก์อย่างเดียวแต่ยังจะต้องให้ความยุติธรรมแก่จำเลยอีกด้วย

3) ศาล

สำหรับการพิจารณาคดีในชั้นศาล จะพิจารณาได้ ดังต่อไปนี้

3.1) ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา

¹⁰ พันธ์ ทศนียานนท์, และจรัสศักดิ์ พรหมทอง, "ดุลพินิจของอัยการกับหลักความเสมอภาคตามกฎหมาย," อัยการ 4 (มีนาคม 2524), หน้า 73.

¹¹ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, "หลักการไม่ยอมรับฟังพยานวัตถุ พยานเอกสาร ซึ่งได้มาโดยการจับ การค้น การยึด ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายในสหรัฐอเมริกา," นิติศาสตร์. 9.(ธันวาคม 2521), 13-14.

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีการปกครองแบบสาธารณรัฐ (Federal State) ระบบศาลของประเทศสหรัฐอเมริกามีทั้งศาลรัฐบาลกลาง และศาลมลรัฐ รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 6 บัญญัติว่า "ในการดำเนินคดีอาญาทั้งปวงให้จำเลยทรงไว้ ซึ่งสิทธิที่จะได้รับจากการพิจารณาคดีอย่างรวดเร็วและเปิดเผย โดยคณะลูกขุนที่ไม่มีอคติของมลรัฐ และเขตที่ความผิดทางอาญานั้นได้เกิดขึ้น ซึ่งเป็นเขตที่กฎหมายได้กำหนดไว้แน่นอนล่วงหน้าแล้วและที่จะได้รับจ้างให้ทราบถึงลักษณะและเหตุที่กล่าวหา ที่จะมีการสืบพยานโจทก์ต่อหน้า ที่จะมีวิธีการบังคับฝ่ายตนมาเบิกความ และที่จะให้มีทนายว่าความต่างคดีให้"

3.2) ประเภทความผิดอาญา

การพิจารณาคดีอาญาในศาลสหรัฐอเมริกา แบ่งตามประเภทความผิดทางอาญา โดยมีอยู่ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

3.2.1) Felony หมายถึง ความผิดอาญาที่มีโทษประหารชีวิต หรือจำคุกในเรือนจำของรัฐหรือความผิดที่มีโทษประหารชีวิต หรือจำคุกเกินกว่า 1 ปี

3.2.2) Misdemeanor หมายถึง ความผิดอื่น ๆ ที่นอกเหนือจาก Felony รวมถึงคดีความผิดเล็กน้อย (Petty offense) ซึ่งมักเป็นโทษปรับ หรือจำคุก กักขังในระยะเวลาสั้น ๆ

กระบวนการพิจารณาคดีอาญาของสหรัฐอเมริกา มีวิธีพิจารณาความอาญาที่แตกต่างกันแล้วแต่ประเภทของความผิดที่จำเลยถูกฟ้องคดีทำให้มีการพิจารณาคดีอาญาที่ไม่เหมือนกัน

3.3) กระบวนการพิจารณาคดีอาญา¹²

สำหรับการพิจารณาคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา จะแบ่งประเภทของความผิดอาญาทำให้มีวิธีพิจารณาคดีที่แตกต่างกัน ดังนี้

3.3.1) การพิจารณาคดีความผิดเล็กน้อย

เมื่อจำเลยถูกฟ้องในคดี Misdemeanor Magistrate จะแจ้งคำฟ้องให้ทราบและแจ้งสิทธิในการต่อสู้คดีจำเลยก็จะให้การต่อศาล โดยส่วนใหญ่ของคดี Misdemeanor จำเลยมักจะรับสารภาพในชั้นตอนนี้ Magistrate จะพิพากษาคดีทันทีหากจำเลยรับสารภาพ หากจำเลยให้การปฏิเสธก็จะมีกระบวนการคดีต่อไป¹³

¹² ประทีป ทองสิมา, ระบบลูกขุนสำหรับประเทศไทย, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 92.

¹³ Yale Kamisar, Wayne R. Le Fave, and Jerold H. Israel, Basic Criminal Procedure (N.P. : West, 1974), p.9.

3.3.2) การพิจารณาคดีความผิดอุกฉกรรจ์

สำหรับคดี felony นั้น Magistrate หรือ Grand Jury จะดำเนินการไต่สวนมูลฟ้องก่อนเพื่อที่จะให้ศาลได้มีโอกาสวินิจฉัยว่า มีเหตุอันน่าเชื่อถือหรือไม่ว่าได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริง และผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น การเสนอพยานหลักฐานในชั้นไต่สวนมูลฟ้องอัยการเสนอพยานหลักฐานเพียงเพื่อแสดงว่าคดีมีมูล โดยจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจะไม่เสนอพยานหลักฐานทั้งหมด ซึ่งแตกต่างจากประเทศอังกฤษที่โจทก์จะต้องแสดงพยานหลักฐานทุกอย่างต่อศาล และคำพยานในชั้นไต่สวนมูลฟ้องสามารถนำไปใช้ในชั้นพิจารณาได้ เมื่อจำเลยถูกนำตัวไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาแล้ว ศาลจะให้พนักงานอัยการโจทก์เป็นฝ่ายแถลงการณ์เปิดคดีก่อน จากนั้นจำเลยหรือทนายจำเลยก็จะแถลงการณ์เปิดคดีและเริ่มกระบวนการพิจารณา ขั้นตอนของกระบวนการนี้จะมีขึ้นหลังจากการชี้ฟ้องสถานที่จำเลยให้การปฏิเสธระหว่างที่คดีเข้าคิวรอลำดับการพิจารณาสืบพยานโดยผู้พิพากษาเป็นประธาน

การสืบพยานจะมีเฉพาะประเด็นแห่งคดีที่มีปัญหาจริง ๆ เรื่องการตรวจสอบพยานเอกสารหรือพยานวัตถุจะเสร็จสิ้นก่อนที่จะเริ่มสืบพยานบุคคล เมื่อถึงขั้นตอนการสืบพยานจะเป็นการซึ่งนำหน้าคำถามเปิดความพยานบุคคลเป็นการสืบพยานสั้น ๆ ในลักษณะตรงประเด็นแห่งคดีชกถามติดต่อกัน โดยเจ้าหน้าที่ศาลจะบันทึกไว้โดยไม่พิมพ์มาอ่านให้พยานฟัง เมื่อพยานตอบคำถามเสร็จก็หมดหน้าที่¹⁴

เมื่อสืบพยานโจทก์เสร็จจะมีการสืบพยานจำเลยทันทีโดยจำเลยนำพยานเข้าสืบต่อไปไม่เลื่อนไปสืบพยานจำเลยในวันอื่น เว้นแต่จะหมดเวลาทำการหากเห็นว่าพยานหลักฐานโจทก์ที่นำมาสืบมาไม่มีมูลที่จะชี้ให้เห็นว่าจำเลยกระทำผิดตามฟ้อง โดยข้อกฎหมายแล้วจำเลยไม่มีความผิดตามฟ้องมีสิทธิที่จะขอให้ศาลมีคำพิพากษายกฟ้องได้โดยทันทีหลังสืบพยานโจทก์เสร็จ ซึ่งผู้พิพากษาเพียงผู้เดียวจะเป็นผู้ตัดสินว่าสมควรยกฟ้องโจทก์ในชั้นนี้หรือไม่ ศาลมีอำนาจเรียกพยานโจทก์จำเลยมาสืบและมีอำนาจชกถามพยานบุคคล ระหว่างที่พยานผู้นั้นเบิกความ ทั้งนี้ เพื่อก่อให้เกิดความกระจ่างชัดในคำถามของพยาน¹⁵

การพิจารณาคดีของศาลอเมริกัน ไม่ว่าจะในศาลของมลรัฐหรือศาลรัฐบาลกลางจะเป็นการพิจารณาคดีต่อเนื่อง กล่าวคือ ศาลจะพิจารณาสืบพยานคดีติดต่อกันไป โดยอาจใช้เวลาทั้งวันหรือสองวัน หรือสามวันติดต่อกันไป จะมีน้อยคดีที่ศาล

¹⁴ พรเพชร วิชิตชลชัย, "การพิจารณาคดีอาญาโดยลูกขุนตามกฎหมายอเมริกัน," ตุลพาห 42 เล่ม 2, (เมษายน-มิถุนายน), 98.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 107.

อนุญาตให้เลื่อนการพิจารณาไปสืบพยานในลักษณะไม่ติดต่อกัน และการสืบพยานของฝ่ายโจทก์ และจำเลยถึงแม้จะมีพยานบุคคลจำนวนมาก แต่การซักถามพยานแต่ละปากจะถามเฉพาะเรื่องที่ เป็นประเด็นในคดีเท่านั้น

2.4.2 แนวทางการดำเนินคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา

ระบบการดำเนินคดีของสหรัฐอเมริกา นั้น ใช้ระบบการดำเนินคดีอาญา โดยรัฐ (Public Prosecution) โดยกฎหมายกำหนดให้อัยการเท่านั้นเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการฟ้องคดีต่อศาลโดยอัยการจะเป็นผู้ดำเนินคดีในนามประชาชน และอัยการยังเป็นผู้รับผิดชอบขั้นตอนในการสอบสวนฟ้องร้องและในการดำเนินคดีอาญาอัยการยังมีหน้าที่แนะนำลูกขุนทั้ง (Jurors) และคณะลูกขุนใหญ่ (Grand Jurors) โดยปกติแล้วการสืบสวนสอบสวนแสวงหาพยานหลักฐานและจับกุมผู้ต้องหา จะเป็นหน้าที่ของตำรวจ แต่อัยการก็เป็นผู้ที่มีดุลพินิจที่มีอำนาจและอิทธิพล โดยอัยการจะมีเขตอำนาจเป็นของตนเองเป็นอิสระจากกันและไม่อยู่ในความควบคุมของรัฐ อัยการจึงทำหน้าที่ประสานงานและสั่งการทั้งผู้ที่อยู่ในสำนักงานของตนและตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่ซึ่งทำการสอบสวนและป้องกันอาชญากรรมหน่วยอื่น ๆ ด้วย ดังนั้นการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาก่อนที่จะนำคดีขึ้นสู่ศาล จึงเป็นหน้าที่โดยปกติของอัยการเช่นกัน

เมื่อได้รวบรวมพยานหลักฐานมาแล้วจากการสืบสวนสอบสวน เจ้าพนักงานก็จะเอารายละเอียดดังกล่าวมาเป็นแนวทางการพิจารณาผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผู้กระทำหรือไม่ ซึ่งวิธีการจับกุมนั้นก็จะเป็นไปตามกฎหมายกำหนด กล่าวคือ หากเป็นกรณีปกติทั่วไปการจับจะต้องมีหมายจับซึ่งออกโดยผู้พิพากษา หากเป็นกรณีฉุกเฉินหรือการกระทำความผิดซึ่งหน้า หรือกรณีความผิดอื่น ๆ ตามที่กฎหมายได้บัญญัติหลักเกณฑ์ไว้ก็อาจทำการจับกุมได้โดยไม่ต้องมีหมาย

ซึ่งหลังจากการจับกุมผู้ต้องสงสัยได้แล้ว ไม่ว่าจะโดยมีหมายหรือไม่ก็ตามก็จะนำตัวผู้ต้องสงสัยไปสู่ที่ทำการของเจ้าหน้าที่ตำรวจก่อน เพื่อทำการตรวจสอบรายละเอียดต่าง ๆ เช่น ทะเบียนประวัติอาชญากร การพิมพ์ลายนิ้วมือและอื่น ๆ ขั้นตอนนี้เรียกว่า booking ขณะเดียวกัน จะมีการสอบปากคำผู้ถูกจับเพิ่มเติม พนักงานอัยการจะเข้ามาเกี่ยวข้องพิจารณาพยานหลักฐานที่มีอยู่เพื่อประกอบการพิจารณาตัดสินว่าสมควรจะฟ้องหรือไม่

หากเป็นคดีร้ายแรงจะต้องเปิดโอกาสให้ศาลได้ไต่สวนมูลฟ้องโจทก์ว่าคดีมีมูลจะฟ้องหรือไม่ โดยปกติแล้วศาลจะถามผู้ต้องหาในคดีร้ายแรงว่าต้องการไต่สวนมูลฟ้องหรือไม่ หากผู้ต้องหา ต้องการก็จะไต่สวนมูลฟ้อง ในบางรัฐนอกจากจะกำหนดให้คดีร้ายแรงต้องมีการไต่สวนมูลฟ้อง ก่อนที่จะรับฟ้องคดีนั้นต่อ Superior Court แล้วยังให้ผ่านการพิจารณาจากคณะลูกขุนใหญ่ (Grand Jury) ด้วย กล่าวคือเมื่ออัยการสามารถพิสูจน์ว่าผู้ต้องหาคกระทำ ความผิดจริง

แม้ว่าประเทศสหรัฐอเมริกาจะยึดหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ แต่มีข้อยกเว้นบางกรณีที่ผู้เสียหายจะฟ้องคดีอาญาได้ ดังนี้ ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีมีความเห็นว่าจะให้นักกฎหมายของผู้เสียหายเป็นโจทก์ (private prosecutor) แทนพนักงานอัยการเนื่องจากอัยการไม่สั่งฟ้องจำเลยโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายและคดีอาญานั้นเห็นได้ชัดเจนว่าผู้ต้องหาควรจะถูกสั่งฟ้องคดี

1) ก่อนศาลจะอนุญาตต้องมีหมายถึงพนักงานอัยการเพื่อให้โอกาสอธิบายเหตุผล

2) พนักงานอัยการสามารถแสดงหลักฐานต่อศาลได้ทุกขั้นตอนว่าคำร้องของผู้เสียหายในการฟ้องร้องคดีนั้นสมควรถูกยกคำร้อง

3) ศาลอาจสั่งให้ private prosecutor ได้รับเงินค่าบริการทางกฎหมายตามสมควรจากงบประมาณท้องถิ่น เว้นแต่ในกรณีที่ศาลเห็นว่าการฟ้องโดย private prosecutor เป็นการกระทำโดยเจตนาที่ไม่บริสุทธิ์ในกรณีนี้ผู้ยื่นคำร้องขอฟ้องโดย private prosecutor จะต้องชำระค่าเสียหายแก่จำเลยตามสมควรและยังต้องจ่ายค่าธรรมเนียมศาลอีกด้วย

ซึ่งในคดี People V. Municiple Court, 27 Cal. App. 3d 193. 103 Cal. Rptr. 645(1972) ได้ตัดสินว่าเอกชนเริ่มฟ้องคดีอาญาโดยไม่ได้รับอนุญาตจากพนักงานอัยการไม่ได้ เพราะว่า

1) ถ้าศาลรับคำร้องของเอกชนก็จะเป็นการขัดกับหลักการแบ่งแยกอำนาจ ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ในรัฐธรรมนูญของสหรัฐ เพราะจะเป็นการแทรกแซงอำนาจบริหาร (executive power)

2) ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยซึ่งบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญได้ให้หลักประกันแก่ประชาชนทุกคนที่จะไม่ต้องถูกฟ้องร้องทางอาญาและมาตรการที่ล้ำค้ำยอันหนึ่งที่จะคุ้มครองหลักการอันนี้ คือ การให้พนักงานอัยการที่เลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนในท้องถิ่น เป็นผู้พิจารณาพยานหลักฐานว่าควรจะดำเนินคดีอาญากับประชาชนที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือไม่ตั้งนั้นอาจกล่าวได้ว่าระบบการดำเนินการฟ้องคดีอาญาของประเทศไทยนั้นโดยหลักการ คือ การดำเนินคดีโดยรัฐ ข้อยกเว้นคือ การดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน

2.4.3 การพิจารณาคดีในชั้นศาลของสหรัฐอเมริกา

การพิจารณาคดีในชั้นศาลของสหรัฐอเมริกานั้นจะเป็นทวิภาค (Bifurcation) โดยแบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ ชั้นพิจารณาวินิจฉัยความผิด (Guilty Stage) และชั้นพิจารณากำหนดโทษ (Sentencing State) โดยวัตถุประสงค์ของการแบ่งชั้นการพิจารณาคดีนี้ มี

เหตุผลมาจากกรณีที่กฎหมายต้องการให้มีภาคการพิจารณาที่ยอมรับและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ อันเป็นเกราะคุ้มกันที่จะไม่ให้จำเลยต้องเสียเปรียบ หรือมีการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมของรัฐบาลและให้มีอีกภาคการพิจารณาหนึ่งที่ยอมรับผลในทางปฏิบัติ เพื่อช่วยให้เกิดความสะดวกแก่ผู้บังคับใช้กฎหมายอยู่

1) การพิจารณาในชั้นวินิจฉัยความผิด (Guilty Stage)

โดยในชั้นการวินิจฉัยความผิดของจำเลยนี้ ศาลจะพิจารณาถึงข้อวินิจฉัยต่าง ๆ ที่อาจพิสูจน์ถึงการกระทำผิดตามฟ้อง ซึ่งในชั้นนี้เป็นการพิสูจน์ถึงการกระทำและเจตนาชั่วร้ายของจำเลยว่าเป็นไปตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้หรือไม่ในเรื่องของลักษณะความประพฤติของคู่ความในชั้นนี้ โดยหลักแล้วไม่เกี่ยวกับประเด็นในคดีรับฟังไม่ได้ เว้นแต่จะเป็นลักษณะของความประพฤติที่ดีของจำเลย อันมีแนวโน้มที่จะชักจูงให้ศาลและคณะลูกขุนเชื่อตามนั้น สามารถนำสืบได้ อันเป็นการเปิดโอกาสให้จำเลยต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ แต่อย่างไรก็ตาม การที่จำเลยเปิดประเด็นโดยอ้างลักษณะความประพฤติที่ดี (Good Character) ของตนนั้นส่งผลให้การคุ้มครองแห่งรัฐในเรื่องของการห้ามนำสืบถึงลักษณะความประพฤติที่ไม่ดีของจำเลยนั้นหมดไป

ในการพิจารณาชั้นวินิจฉัยความผิดนั้น ตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาใน The Sixth Amendment ได้รับรองสิทธิของจำเลยในคดีอาญาที่จะได้รับการพิจารณาโดยลูกขุน หากคดีนั้นจำเลยถูกลงโทษจำคุกเกินกว่า 6 เดือนขึ้นไป และสิทธินี้ได้บังคับใช้ในศาลมลรัฐโดย The Fourteenth Amendment ด้วย¹⁶

ในกระบวนการพิจารณาคดีอาญานั้น ต้องพิจารณาโดยปราศจากอคติ (Fair and impartial trial) หมายถึง การที่ผู้พิพากษาปราศจากอคติ (right to unbiased judge) ซึ่งการพิจารณาคดีโดยลูกขุนนี้มีผู้พิพากษา 1 คน เป็นองค์คณะเรียกว่า (trial judge) ซึ่งมีหน้าที่สำคัญคือ ควบคุมการพิจารณาคดี อันได้แก่ การสืบพยานของทั้ง 2 ฝ่ายให้เป็นไปตามกฎหมายและมีหน้าที่วินิจฉัยข้อกฎหมายในเรื่องการอนุญาตให้รับฟังพยานหลักฐานใดหรือไม่อนุญาต จึงถือกันว่าผู้พิพากษาเป็นผู้มีคำสั่งหรือวินิจฉัยในปัญหาข้อกฎหมาย

ส่วนลูกขุนเป็นผู้มีคำสั่งหรือวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริง ซึ่งในการให้คำชี้แนะในปัญหาข้อกฎหมายแก่ลูกขุนนั้น ผู้พิพากษาไม่มีอำนาจชี้แนะว่าลูกขุนควรเชื่อหรือไม่เชื่ออย่างไร ดังนั้น ถ้าเป็นผู้พิพากษาได้ชี้แนะในกรณีดังกล่าว การพิจารณานั้นจะมีผลเป็นโมฆะ ซึ่งตรงนี้ต่างกับผู้พิพากษาของประเทศอังกฤษที่สามารถสรุป (sum up) และนำลูกขุนก่อนที่ลูกขุนจะให้คำตัดสิน (verdict) ได้ เช่นในกรณีที่ผู้พิพากษาอังกฤษจะสรุปข้อวินิจฉัยในคดีอาญาให้ลูกขุนฟัง จะต้องบอกให้ลูกขุนทราบด้วยว่าในการรับฟังพยานหลักฐานนั้น พยานของโจทก์จะต้อง

¹⁶ พรเพชร วิชิตชลชัย, "การพิจารณาคดีอาญาโดยลูกขุนตามกฎหมายอเมริกัน", หน้า 91.

ทำให้ลูกขุนเชื่อโดยปราศจากข้อสงสัยอันควร (beyond reasonable doubt) ว่าจำเลยทำผิดจริง จึงจะวินิจฉัยว่าจำเลยมีความผิดได้

อย่างไรก็ตามก็ไม่ได้หมายความว่า ผู้พิพากษาของสหรัฐอเมริกาจะไม่มีอำนาจเกี่ยวกับการชี้ขาดข้อวินิจฉัยของลูกขุนเสียเลย ตรงกันข้ามผู้พิพากษายังมีอำนาจในการนี้เต็มที่ แต่เป็นโดยวิธีควบคุม คือ ถ้าศาลเห็นว่าลูกขุนชี้ขาดข้อวินิจฉัยผิด ก็มีคำสั่งให้พิจารณาใหม่ได้ (mistrial) โดยต้องตั้งลูกขุนชุดใหม่ แม้ว่าศาลได้ตัดสินตามคำชี้ขาดของลูกขุนแล้วก็ตาม โดยก่อนอุทธรณ์ต่อไป คู่ความอาจร้องขอให้มีการพิจารณาใหม่ต่อศาลนั่นเอง (new trial) ก็ยังได้

สำหรับการพิจารณาคดี felony นั้น โดย Magistrate หรือ Grand Jury จะดำเนินการไต่สวนมูลฟ้องก่อนเพื่อให้ศาลได้มีโอกาสวินิจฉัยว่า มีเหตุอันน่าเชื่อถือหรือไม่ว่าได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริง และผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น (Probable Cause) การเสนอพยานหลักฐานในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง อัยการเสนอพยานหลักฐานเพียงเพื่อแสดงว่าคดีมีมูล โดยจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจะไม่เสนอพยานหลักฐานทั้งหมด ซึ่งแตกต่างจากประเทศอังกฤษที่โจทก์จะต้องแสดงพยานหลักฐานทุกอย่างต่อศาลและคำพยานในชั้นไต่สวนมูลฟ้องสามารถนำไปใช้ในชั้นพิจารณาได้

โดยการนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจจะดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ร่วมกับพนักงานอัยการและสรุปสำนวนว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอหรือไม่ จากนั้นตำรวจจะขอให้ศาล Magistrate ออกหมายจับผู้ถูกกล่าวหา หรืออาจจับได้โดยไม่มีหมายจับในกรณีฉุกเฉินหรือมีการกระทำความผิดซึ่งหน้ากรณีอื่น ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติ จากนั้นจะนำตัวผู้ต้องหาไปที่สถานีตำรวจเพื่อทำทะเบียนประวัติอาชญากรรม พิมพ์ลายนิ้วมือ สอบปากคำเพิ่มเติม เป็นต้น จากนั้นตำรวจจะต้องนำตัวผู้ต้องหามาปรากฏตัวต่อศาล Magistrate โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ยกเว้นมีเหตุอันควร¹⁷

เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจนำตัวผู้ต้องหามาที่ศาล Magistrate แล้ว ศาล Magistrate จะทำการไต่สวนมูลฟ้องภายใน 5-12 วัน นับแต่วันที่ผู้ต้องหามาปรากฏตัวต่อศาล เป็นครั้งแรกและในชั้นนี้คู่ความสามารถนำพยานหลักฐานมาสืบพักล้างกันได้ แต่ในทางปฏิบัติ อัยการจะเสนอพยานหลักฐานเพียงเพื่อแสดงว่าคดีมีมูลโดยจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจะไม่เสนอพยานหลักฐานทั้งหมด

ถ้าศาลเห็นว่าคดีมีมูลก็จะส่งสำนวนไปให้พนักงานอัยการ หรือ Grand Jury เพื่อฟ้องร้องต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณา หรือส่งคดีไปยัง Grand Jury ในมลรัฐที่ใช้คำฟ้องแบบ Indictment เมื่อจำเลยถูกนำตัวไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาแล้ว ศาลจะให้พนักงาน

¹⁷ พรเพชร วิชิตชลชัย, "การพิจารณาคดีอาญาโดยลูกขุนตามกฎหมายอเมริกัน", หน้า 113.

อัยการโจทก์เป็นฝ่ายแถลงการณ์เปิดคดีก่อน จากนั้นจำเลยหรือทนายจำเลยก็จะแถลงการณ์เปิดคดี และเริ่มกระบวนการพิจารณา ก่อนที่จะมีการพิจารณาสืบพยานของผู้ความ จะมีกระบวนการที่เรียกว่า "กระบวนการประชุมพิจารณาในเรื่องพยานหลักฐาน" (Pre-Trial conference หรือ Pre-trial discovery) ซึ่งขั้นตอนของกระบวนการนี้จะมีขึ้นหลังจากการชี้ฟ้องสถาน Arraignment ที่จำเลยให้การปฏิเสธระหว่างที่คดีเข้าคิวรอลำดับการพิจารณาสืบพยาน โดยมีผู้พิพากษาเป็นประธาน กฎหมายกำหนดให้ผู้ความจะต้องระบุพยานของฝ่ายตน และผู้พิพากษาจะให้คู่ความยอมรับข้อเท็จจริงในประเด็นที่ไม่อาจโต้เถียงกันได้ เช่น ให้อยอมรับเอกสารต่าง ๆ หากมีประเด็นบางเรื่องที่จะต้องส่งให้พิสูจน์โดยผู้เชี่ยวชาญก็จะดำเนินการเลย หรือประเด็นในเรื่องการบาดเจ็บของผู้เสียหายก็จะมีการส่งไปให้แพทย์ตรงเลยเช่นกัน การที่มี Pre-Trial conference หรือ Pre-trial discovery จะมีผลให้มีการสืบพยานในเฉพาะประเด็นแห่งคดีที่เป็นปัญหาจริง ๆ โดยเฉพาะในเรื่องการตรวจสอบพยานเอกสารและพยานวัตถุนั้นจะเสร็จสิ้นก่อนที่จะเริ่มสืบพยานบุคคล เมื่อถึงขั้นตอนการสืบพยานก็จะเป็นเรื่องของการขังนำหน้าพยานบุคคลโดยแท้¹⁸

การสืบพยานจะมีเฉพาะประเด็นแห่งคดีที่มีปัญหาจริง ๆ เป็นการสืบพยานสั้น ๆ ในลักษณะตรงประเด็นแห่งคดีซักถามติดต่อกัน โดยเจ้าหน้าที่ศาลจะบันทึกไว้โดยไม่พิมพ์มาอ่านให้พยานฟัง เมื่อพยานตอบคำถามเสร็จก็หมดหน้าที่ เมื่อสืบพยานโจทก์เสร็จปกติจะมีการสืบพยานจำเลยทันที โดยจำเลยนำพยานเข้าสืบต่อไปไม่เลื่อนไปสืบพยานจำเลยในวันอื่น เว้นแต่จะหมดเวลาทำการหากจำเลยเห็นว่าพยานหลักฐานโจทก์ที่นำมาสืบมาไม่มีมูลที่จะชี้ให้เห็นว่าจำเลยกระทำผิดตามฟ้อง หรือว่าโดยข้อกฎหมายแล้วจำเลยไม่มีความผิด จำเลยมีสิทธิที่จะขอให้ศาลมีคำพิพากษายกฟ้องได้โดยทันทีหลังสืบพยานโจทก์เสร็จที่เรียกว่า Motion to Direct Verdict ซึ่งผู้พิพากษาเพียงผู้เดียวจะเป็นผู้ตัดสินว่าสมควรยกฟ้องโจทก์ในชั้นนี้หรือไม่ หากศาลเห็นว่ายังไม่สมควรยกฟ้องก็จะดำเนินการให้มีการสืบพยานจำเลยต่อไป

ศาลมีอำนาจเรียกพยานโจทก์ จำเลยมาสืบและมีอำนาจซักถามพยานบุคคลระหว่างที่พยานผู้นั้นเบิกความ ทั้งนี้ เพื่อก่อให้เกิดความกระจ่างชัดในคำเบิกความของพยานรวมถึงการเรียกพยานบุคคลมาสอบถามเพิ่มเติม แต่คำถามของศาลไม่ควรก่อให้เกิดอคติแก่ลูกขุนอันอาจทำให้ดุลยพินิจของลูกขุนเปลี่ยนแปลงได้ ศาลจึงถามพยานเฉพาะเพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดของคำเบิกความเท่านั้น

เมื่อโจทก์ จำเลย สืบพยานเสร็จสิ้นแล้ว ก็จะมีการแถลงการณ์ปิดคดีซึ่งกระทำโดยอัยการโจทก์และทนายจำเลย เมื่อคู่ความแถลงปิดคดีเสร็จแล้ว ผู้พิพากษาจะชี้แจงข้อกฎหมายแก่ลูกขุน ลูกขุนก็จะประชุมกันลงมติว่าจำเลยมีความผิดตามข้อกล่าวหาที่ถูกฟ้อง

¹⁸ พรเพชร วิชิตชลชัย, "การพิจารณาคดีอาญาโดยลูกขุนตามกฎหมายอเมริกัน", หน้า 98.

หรือไม่ ถ้าจำเลยไม่ผิดก็ต้องปล่อยตัวไป หากจำเลยกระทำผิด ผู้พิพากษาก็จะกำหนดโทษในคำพิพากษาต่อไป

การพิจารณาคดีของศาลอเมริกันไม่ว่าในศาลของมลรัฐหรือศาลรัฐบาลกลางจะเป็นการพิจารณาคดีต่อเนื่อง กล่าวคือ ศาลจะพิจารณาสืบพยานคดีติดต่อกันไป โดยอาจใช้เวลาทั้งวัน หรือสองวัน หรือสามวันติดต่อกันไป จะมีน้อยคดีที่ศาลอนุญาตให้เลื่อนการพิจารณาไปสืบพยานในลักษณะไม่ติดต่อกันและการสืบพยานของฝ่ายโจทก์ และจำเลยถึงแม้จะมีพยานบุคคลจำนวนมาก แต่การซักถามพยานแต่ละปากจะถามเฉพาะเรื่องที่เป็นประเด็นในคดีเท่านั้น

ดังนั้น คดีส่วนใหญ่ในประเทศสหรัฐอเมริกา สามารถพิจารณาเสร็จไปได้ในวันเดียว คดีส่วนน้อยที่ต้องมีการเลื่อนไปสืบพยานต่อในวันรุ่งขึ้นหรือวันต่อไป การอ้างเหตุติดธุระอื่นหรือการติดว่าความยังศาลอื่น เพื่อขอเลื่อนการพิจารณานั้นแทบจะไม่มี เพราะได้มีการนัดสืบพยานล่วงหน้าไว้แล้ว¹⁹ การที่มีคำพิพากษาโดยเร็ว ก็จะทำให้ผู้บริสุทธิ์ได้พ้นจากสภาพที่ต้องตกเป็นจำเลยภายในระยะเวลาที่รวดเร็วด้วย

ซึ่งในการพิจารณาในชั้นวินิจฉัยความผิดนี้ตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาใน The Sixth Amendment ได้รับรองสิทธิของจำเลยในคดีอาญาที่จะได้รับการพิจารณาโดยลูกขุน หากคดีนั้นจำเลยถูกลงโทษจำคุกเกินกว่า 6 เดือนขึ้นไป ซึ่งสิทธินี้ได้บังคับใช้ในศาลมลรัฐโดย The Fourteenth Amendment ด้วยเช่นเดียวกัน

ส่วนในเรื่องของการลงคะแนนเสียงของคณะลูกขุนในศาลรัฐบาลกลางนั้นลูกขุนต้องมีมติเป็นเอกฉันท์ว่าจำเลยกระทำผิดจริง ส่วนศาลมลรัฐมีความแตกต่างกันออกไปซึ่งศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาได้วินิจฉัยว่ากฎหมายของมลรัฐนั้น ๆ ใช้ได้โดยไม่จำเป็นต้องมีมติเป็นเอกฉันท์อย่างของรัฐบาลกลาง

2) การพิจารณาในชั้นกำหนดโทษ (Sentencing Stage)

ในชั้นกำหนดโทษนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะลงโทษจำเลยได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น จึงต้องมีการรับฟังข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับจำเลยในทุก ๆ เรื่อง ตั้งแต่ประวัติความประพฤติที่ดีหรือไม่ดีของจำเลย โดยในคดี William V Oklahoma ศาลฎีกาได้ตัดสินว่าข้อเท็จจริงใด ๆ ซึ่งเกี่ยวกับพฤติการณ์ของความผิดและสภาพแวดล้อมในชีวิต ตลอดจนอุปนิสัยใจคอของจำเลย แม้จะกระทำนอกศาลและผู้ให้ถ้อยคำมิได้สาบานตัวก็ตาม ผู้พิพากษาซึ่งเป็นผู้กำหนดโทษสามารถนำข้อเท็จจริงเหล่านั้นเข้าสู่การพิจารณาได้

¹⁹ พรเพชร วิชิตชลชัย, "การพิจารณาคดีอาญาโดยลูกขุนตามกฎหมายอเมริกัน", หน้า 105-106.

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการรับฟังพยานหลักฐานในชั้นนี้ จำเลยจะไม่ได้ รับการคุ้มครองและถูกตัดสิทธิชั้นมูลฐานที่เคยได้รับในชั้นพิจารณาความผิด โดยมีฝ่ายหนึ่งเห็นว่า เมื่อจำเลยได้รับการพิจารณาว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริงแล้ว สิทธิของจำเลยในเรื่องดังกล่าวย่อม หหมดไป เพราะในชั้นนี้จุดประสงค์อันสำคัญยิ่ง คือ การพยายามแก้ไขปรับปรุงและดำเนินการตาม หลักการทางอาชญาวิทยา ดังนั้น สิทธิของจำเลยอันเป็นเครื่องกีดขวางมิให้วัตถุประสงค์เหล่านั้น บรรลุจุดมุ่งหมายจึงต้องถูกจำกัดลง แต่อีกฝ่ายเห็นว่าไม่ว่าจะเป็นกรณีใดก็ตาม สิทธิชั้นมูลฐาน ยังต้องคงไว้เสมอ แต่โดยสรุปและกระบวนการพิจารณาในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ชอนอินไปทาง ความเห็นของฝ่ายแรกเสียมากกว่า

2.5 ทฤษฎีต่างๆ ที่สำคัญในการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบของ ประเทศสหรัฐอเมริกา

ทฤษฎีแรก กล่าวถึงพยานที่ได้มาโดยวิธีการอันมิชอบ เช่น พยานหลักฐานที่ยึด มาโดยไม่มีหมายตรวจค้น ข้อความที่ได้มาจากการลอบดักฟังโทรศัพท์ หรือลอบเปิดของจดหมาย การใช้กำลังบังคับตรวจเลือด ตรวจปัสสาวะ หรือตรวจลมหายใจ พยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิ ชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าโดยประการใด ๆ ศาลจะต้องปฏิเสธไม่รับฟัง โดยถือว่าเป็นกฎหมายห้าม รับฟังพยานหลักฐาน (Exclusionary Rule) ชนิดหนึ่ง ศาลอเมริกันถือตามแนวความคิดนี้โดย เคร่งครัด โดยถือว่ารัฐธรรมนูญได้รับรองสิทธิของจำเลยในคดีอาญาไว้ ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานศาลจึง ไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยละเมิดสิทธิของจำเลย และถือว่าความมีวินัยของตำรวจในทาง หาพยานหลักฐานในคดีเป็นเรื่องสำคัญ การยอมให้ตำรวจปฏิบัติการอันมิชอบเป็นความชั่วร้าย ยิ่งกว่าการปล่อยอาชญากรไปบ้างในบางครั้งเสียอีก การรับฟังพยานหลักฐานที่ไม่ชอบด้วย กฎหมาย เหมือนกับการยอมรับเอาผลไม้ของต้นไม้ที่มีพิษ ศาลจึงไม่รับฟังพยานหลักฐานที่เป็นผล มาจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น พยานหลักฐานที่ได้มาโดยการตรวจค้นที่ไม่ชอบด้วย กฎหมายโดยการบังคับให้จำเลยปรับปรำตนเอง หรือโดยจำเลยให้ปากคำขณะที่ยังไม่มี ทนายความ เป็นต้น

ทฤษฎีที่สอง กล่าวถึงแนวความคิดในทางตรงกันข้ามว่าปัญหาเรื่องนี้เกี่ยวกับ นโยบายของรัฐหาใช่เรื่องของกฎหมายพยานไม่ว่า ถ้าไม่มีกฎหมายห้ามมิให้รับฟังพยานหลักฐานใด เมื่อพยานหลักฐานนั้นเกี่ยวกับประเด็นแห่งคดีแล้ว แม้การได้มาซึ่งพยานหลักฐานนั้นจะไม่ชอบ ศาลก็รับฟังได้ ไม่ต้องถึงกับปล่อยผู้กระทำความผิดไป หากการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานผิด

กฎหมายอย่างใดก็เป็นเรื่องของผู้ที่ได้รับความเสียหายจะต้องไปว่ากล่าวกันเอง หาใช่เป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องไปให้ความคุ้มครองในเรื่องนี้ไม่²⁰

ทฤษฎีที่สาม กล่าวถึงการประนีประนอมระหว่างแนวความคิดทั้งสองว่าขณะที่เสรีภาพของประชาชนควรจะได้รับคุ้มครองมิให้ถูกละเมิด แต่ขณะเดียวกันพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นก็ไม่ควรต้องห้ามมิให้รับฟังด้วยเหตุทางด้านเทคนิคเท่านั้น

ในปัจจุบันหลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบในอเมริกาซึ่งได้พัฒนาขอบเขตออกไปอย่างกว้างขวางได้คลายความเคร่งครัดลง โดยมีแนวโน้มที่จะจำกัดขอบเขตการใช้ไปสู่แนวทางที่เหมาะสมกว่า เช่น หลักความสุจริต (Good Faith) ของเจ้าหน้าที่มาใช้เป็นข้อยกเว้นมากขึ้น ในคดี *United States v. Williams*, 623 F2d 830 (1980) วินิจฉัยว่า ศาลไม่น่าหลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบมาใช้บังคับกับกรณีเจ้าพนักงานของรัฐได้พยานหลักฐานมาโดยมิชอบแต่เชื่อโดยสุจริต และอย่างมีเหตุผลว่าเขามีอำนาจกระทำได้ ซึ่ง ณ จุดนั้น เวลานั้น หลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวย่อมไม่มีผลยับยั้งการกระทำอันมิชอบเลย

อย่างไรก็ดี หลักสุจริตก็ถูกวิจารณ์ว่าเป็นการพิสูจน์ความจริงทางจิตวิสัย คือ ต้องรู้ยังรู้สภาวะจิตของเจ้าพนักงานในขณะปฏิบัติหน้าที่ มีแต่เจ้าพนักงานนั่นเองสามารถเบิกความยืนยันความสุจริต จำเลยยากที่จะหาพยานหลักฐานใดมาพิสูจน์ว่าเจ้าพนักงานไม่สุจริตและการวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงดังกล่าวต้องอยู่ในดุลพินิจของผู้พิพากษาเท่านั้นหากให้คณะลูกขุนวินิจฉัยเท่ากับอนุญาตให้คณะลูกขุนได้รับฟังพยานหลักฐานขึ้นที่กำลังมีปัญหานั้นเอง แต่การให้ผู้พิพากษามีอำนาจวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงก็เป็นการจัดกับหลักการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง โดยคณะลูกขุนในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์

ประเทศสหรัฐอเมริกาถือเป็นประเทศหนึ่งที่ได้มีพัฒนาการของหลักการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่อาจเรียกได้ว่าสิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้นเป็นสิ่งที่เกิดทูลงสูงสุดของการปกครองประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในวันที่ 8 มิถุนายน ค.ศ. 1789 James Madison ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาได้กล่าวต่อรัฐสภาเพื่อสนับสนุนร่างรัฐธรรมนูญที่ว่าด้วยสิทธิหรือที่เรียกว่า Bill of Rights ซึ่งต่อมารัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ผ่านความเห็นชอบตามกระบวนการและได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่วันที่ 15 ธันวาคม ค.ศ. 1789 เมื่อกล่าวถึงวิวัฒนาการในทางประวัติศาสตร์จะเห็นได้ว่า Bill of Rights ได้กลายเป็นแนวคิดที่สำคัญของการปกครองประเทศและกฎหมายอันมีผลต่อพัฒนาการของรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาเรื่อยมาในสิบสามมลรัฐที่ต่อมารวมกันเป็นประเทศสหรัฐอเมริกามีถึงเจ็ดมลรัฐที่รับ Bill of Rights เป็นรัฐธรรมนูญของมลรัฐโดยตรง ส่วนอีกหกมลรัฐที่เหลือก็ได้บรรจุ

²⁰ ไสภณ รัตนากร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 198-199.

สาระสำคัญของ Bill of Rights ไว้ในรัฐธรรมนูญของมลรัฐ มลรัฐที่รับ Bill of Rights เป็นมลรัฐแรก คือ มลรัฐเวอร์จิเนีย ซึ่ง Bill of Rights แห่งมลรัฐเวอร์จิเนีย ก็ได้กลายเป็นต้นแบบแก่มลรัฐต่าง ๆ และสหรัฐอเมริกาในเวลาต่อมา

โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 4 หรือที่เรียกว่า The Fourth Amendment อันเป็นรัฐธรรมนูญที่มีความสำคัญที่เป็นหลักประกันในสิทธิเสรีภาพของประชาชน ต่อการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐในการแสวงหาพยานหลักฐานในกรณีต่าง ๆ และเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการศึกษาแนวความคิดของหลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบของประเทศสหรัฐอเมริกาที่สำคัญที่สุด ซึ่งบัญญัติวางหลักไว้ว่า "สิทธิของบุคคลที่จะมีความปลอดภัยมั่นคงในร่างกาย เคหสถาน เอกสาร และวัตถุสิ่งของต่อการค้น การยึด และการจับโดยไม่มีเหตุอันควรนั้น จะถูกล่วงละเมิดมิได้ และห้ามมิให้มีการออกหมาย เว้นแต่จะโดยมีเหตุอันควร ซึ่งได้มาโดยการสาบานหรือปฏิญาณตน และหมายนั้นจะต้องระบุ เฉพาะเจาะจงถึงสถานที่ที่ซึ่งจะถูกค้น ตัวบุคคลที่จะถูกจับ หรือสิ่งของที่จะถูกยึด" จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 4 นี้ได้มีการบัญญัติโดยมีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่จะได้รับความปลอดภัยในร่างกาย เคหสถาน เอกสาร และวัตถุสิ่งของจากการใช้อำนาจของรัฐซึ่งก็คือ การใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าพนักงานต่อการจับ การค้น การยึด ที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพดังกล่าว และข้อสังเกตประการต่อมา ก็คือ รัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 4 นี้ ก็ยังได้มีการวางหลักในเรื่องของการกำหนดเงื่อนไขในการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ไว้ ดังจะเห็นได้จาก การวางข้อกำหนดเอาไว้ว่า หมายค้น หมายจับ และหมายยึด จะต้องมีการระบุละเอียดในการที่จะต้องระบุเฉพาะเจาะจงถึง สถานที่ที่ซึ่งจะถูกค้น ตัวบุคคลที่จะถูกจับ หรือสิ่งของที่จะถูกยึดไว้ตามรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวด้วยนั่นเอง

นอกจากนี้ประเทศสหรัฐอเมริกายังมีทฤษฎีที่สำคัญอีกทฤษฎีหนึ่งคือ หลักผลไม้ของต้นไม้ที่เป็นพิษ (Fruit of the Poisonous Tree Doctrine) ในหลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ (Exclusionary Rule) ของประเทศสหรัฐอเมริกาตามที่ผู้เขียนได้กล่าวมาในข้างต้นนั้น ต่อมาก็ได้มีการพัฒนาก้าวไกลไปถึงการขยายขอบเขตที่ศาลจะไม่รับฟังดอกผลที่ได้มาจากพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบนั้นด้วย ซึ่งการที่ศาลได้วางหลักด้วยการขยายขอบเขตของพยานหลักฐานที่ศาลจะไม่รับฟังดอกผลที่ได้มาจากพยานหลักฐานชั้นแรกที่ได้มาโดยมิชอบ จุดนี้เองที่เป็นจุดเด่นที่สุดในหลัก Exclusionary Rule ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่สำคัญในการแสดงให้เห็นถึงความเคร่งครัดดังที่ปรากฏในคดี Silverthorne Lumber Co. v. United States 252 U.S. 358 (1920) โดยศาลสูงสุดของ

สหรัฐอเมริกาได้วินิจฉัยว่า นอกจากพยานหลักฐานที่ได้มาโดยตรงจากการค้นโดยมิชอบนั้นก็ รับฟังไม่ได้เช่นเดียวกัน²¹ กล่าวคือ ศาลได้ขยายหลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบนี้ออกไปครอบคลุมถึงดอกผลของพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบนั้นด้วย โดยถือว่าพยานชั้นหลังเป็นผลไม้ของต้นไม้ที่เป็นพิษคือ พยานชั้นแรก ซึ่งถือว่า เป็นการได้มาซึ่งพยานหลักฐานอย่างหนึ่งอันฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ หรือในคดี Nardone v. United State 308 U.S.341 (1940) ที่ได้ให้เหตุผลว่า เหตุที่ไม่ยอมรับฟังป็นของกลางก็เพื่อมุ่งหวังที่จะยับยั้งมิให้เจ้าพนักงานกระทำการอันมิชอบเพราะถ้าเจ้าพนักงานตระหนักดีว่า การกระทำโดยมิชอบของตนจะมีผลทำให้พยานหลักฐานทุก ๆ ชิ้นที่ได้มารับฟังไม่ได้หมดแล้ว เจ้าพนักงานอาจไม่กล้ากระทำการเช่นนั้นอีก ถ้าจะไม่รับฟังเฉพาะพยานชั้นแรกแต่ยอมให้รับฟังพยานหลักฐานชั้นต่อ ๆ มาได้ ก็อาจจะไม่มีผลเป็นการยับยั้งอย่างเต็มที่เพื่อมิให้เจ้าพนักงานกระทำการอันมิชอบได้

อย่างไรก็ตาม หลักในเรื่องผลไม้ของต้นไม้ที่เป็นพิษ (Fruit of the Poisonous Tree Doctrine) นี้ ก็มีข้อยกเว้นเช่นเดียวกัน กล่าวคือ แม้พยานหลักฐานชั้นหลังซึ่งได้มาเพราะพยานหลักฐานชั้นแรกที่มีชอบก็อาจสามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ หากเป็นกรณีดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

1.) กรณีที่จะต้องมีการค้นพบพยานชั้นนั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (Inevitable Discovery) กล่าวคือ พยานชั้นหลัง (derivative evidence) ที่ได้มาเพราะพยานหลักฐานชั้นแรกอาจจะใช้รับฟังได้ ถ้าพยานชั้นหลังนั้นจะต้องถูกค้นพบอย่างแน่นอน แม้ว่าจะไม่มีการได้มาซึ่งพยานชั้นแรกก็ตาม เช่น ถ้าบันทึกของ ก. ระบุว่าเอาปืนของกลางไปทิ้งไว้ในตู้ไปรษณีย์ปืนของกลางนั้นอาจรับฟังได้ เพราะมีระเบียบบังคับให้พนักงานไปรษณีย์ต้องนำสิ่งของแปลกปลอมต่าง ๆ ส่งให้เจ้าพนักงานตำรวจโดยเร็วเมื่อพบสิ่งของนั้น ๆ ด้วยเหตุนี้เจ้าพนักงานก็จะต้องได้พบปืนของกลางนั้นอย่างแน่นอน แม้ว่าจะไม่ทราบถึงที่ซ่อนของปืนนั้นจากบันทึกของ ก. ที่ได้มาเพราะการค้นบ้าน ก. อันมิชอบก็ตาม

2.) กรณีที่จะต้องมีการค้นพบพยานชั้นนั้นจากแหล่งอิสระ (Independent Source) พยานชั้นหลังอาจใช้รับฟังได้ ถ้าอัยการสามารถพิสูจน์ได้ว่าจะมีการค้นพบพยานชั้นหลังอยู่นั้นเองจากแหล่งหรือวิธีการอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับพยานชั้นแรกนั้น เช่น ตามกรณีบันทึกของ ก.ข้างต้น ถ้าอัยการสามารถพิสูจน์ได้ว่าผลการสืบสวนสอบสวนของตำรวจจะนำไปสู่การ

²¹ มโน ซอศรีสาคร, การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการจับ ค้น ยึด โดยมิชอบ : ศึกษาเฉพาะกรณีพยานวัตถุและพยานเอกสาร, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539,) หน้า 30.

ค้นพบปืนของกลางนั้นอยู่แล้ว เช่น ตำรวจได้สอบปากคำพยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์ตอนที่จำเลย นำปืนไปทิ้ง และตำรวจพอจะทราบแล้วว่า ปืนนั้นอยู่ที่ใด ซึ่งในที่สุดตำรวจก็คงจะหาปืนนั้นพบ แม้ว่าจะไม่มีการค้นและยึดบันทึกส่วนตัวของ ก.ก็ตาม

3.) กรณีเป็นการกระทำโดยเจตนาสุจริต (Good faith)

ตัวอย่าง คดีระหว่าง United states V.S. Leon 1984 คดีเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ขอไป ออกหมายค้นบ้านนาย Leon แต่ไม่ได้มีเหตุที่จะออกหมายค้น แต่ที่ผู้พิพากษาไม่ตรวจสอบให้ถี่ จังเห็นหมายค้นดังกล่าวไปให้ และตำรวจก็เอาหมายค้นที่ไม่ชอบไปทำการค้น ซึ่งพบพบยาเสพติด จำนวนมหาศาล ทั้ง ๆ ที่หมายค้นไม่ชอบ ศาลสูงอเมริกาบอกว่าหลักตัดพยาน Exclusionary rule เป็นการพิทักษ์การก้าวล่วงของเจ้าพนักงานที่กระทำโดยไม่สุจริตเท่านั้น แต่เรื่องนี้เจ้าพนักงาน มีเจตนาบริสุทธิ์แม้ว่าหมายค้นจะไม่ชอบ แต่พยานหลักฐานที่ได้มานั้นใช้ได้ คดีเรื่องนี้สู้กันถึง ศาลสูง ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษาหลัก Exclusionary rule และหลักตันไม่มีพิษ เมื่อ การค้นไม่ชอบก็ต้องเสียทั้งกระบวนการ แต่พอไปถึงศาลสูง กลับพิพากษาว่าหมายค้นไม่ชอบแต่ ตำรวจทำด้วยเจตนาสุจริต เป็นภัยต่อสังคมเป็นผลกระทบของชาติ

มีเรื่องทำนองเดียวกันอีกคดีคล้าย ๆ กัน ระหว่าง Arizona V.S. Evans เป็นเรื่อง การออกหมายจับนาย Evans แต่เป็นการจับผิดตัวเพราะไม่ใช่คนที่อยู่นายหมายจับ เจ้าพนักงาน ตำรวจเอาหมายจับไปจับนายอื่นแทนที่ผิดตัว ไปค้นรถพบยาเสพติดเป็นจำนวนมาก เขาก็ต่อสู้ว่า หมายจับเป็นหมายจับที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ได้ใช้หลัก Exclusionary rule พอมาถึงศาลสูงก็พิพากษาโดยวางหลักเหมือนกันกับคดี United states V.S. Leon 1984 คือ เป็นการกระทำโดยสุจริตไม่ได้มีการกลั่นแกล้งจึงรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ซึ่งเป็นข้อยกเว้นของ หลัก Exclusionary rule

2.6 หลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบของประเทศสหรัฐอเมริกา

The Exclusionary of Evidence เป็นหลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดย มิชอบ อันมีลักษณะเฉพาะของกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ ศาลสูงสุดแห่งประเทศ สหรัฐอเมริกาพัฒนาหลักนี้ขึ้นจากบรรทัดฐานคำพิพากษาโดยอ้างอิงกฎหมายรัฐธรรมนูญ เพื่อ คุ้มครองและประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนจากการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าพนักงาน ศาลไม่รับฟังพยานหลักฐานใด ๆ ที่เจ้าพนักงานได้มาโดยละเมิดสิทธิส่วนบุคคลตามรัฐธรรมนูญ

2.6.1 ความเป็นมาของหลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ

รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 4 (The Fourth Amendment) บัญญัติไว้ว่า "สิทธิของบุคคลที่จะมีความปลอดภัยมั่นคงในร่างกาย เคหะสถาน เอกสาร และ

วัตถุประสงค์ของ ต่อการค้น การยึด และการจับ ที่ไม่มีเหตุอันควร จะถูกล่วงละเมิดมิได้ และห้ามมิให้มีการออกหมาย เว้นแต่จะโดยมีเหตุอันควรซึ่งได้มาโดยการสาบาน หรือปฏิญาณตน และหมายนั้นจะต้องระบุเฉพาะเจาะจงถึงสถานที่ซึ่งจะถูกค้นตัวบุคคลที่จะถูกจับ และสิ่งของที่จะถูกยึด" มาตรการนี้ได้บัญญัติขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1791 และมีได้มีบทบัญญัติแสดงให้เห็นได้ว่าถ้ามีการล่วงละเมิดสิทธิของบุคคลตามที่มาตรการนี้บัญญัติห้ามไว้ พยานหลักฐานที่มีรูปร่างที่ได้มาจะรับฟังไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ในระยะแรก ๆ ศาลสูงสหรัฐอเมริกาจึงยึดตามหลักคอมมอนลอว์ที่ว่าพยานวัตถุหรือพยานเอกสารนั้นรับฟังได้ ถ้าสามารถพิสูจน์ได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิด ทั้งนี้โดยไม่ต้องคำนึงถึงวิธีการได้มาซึ่งพยานนั้น ๆ แม้ว่าจะได้มาโดยการค้นและยึดอันมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 ข้างต้นก็ตาม²²

โดยศาลจะอนุญาตให้พยานหลักฐานดังกล่าวสามารถเข้าสู่การพิจารณาของคณะลูกขุน ส่วนพยานหลักฐานนั้นจะมีน้ำหนักเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของคณะลูกขุน²³ ศาลสูงสหรัฐอเมริกาได้เปลี่ยนแนวทางเดินใหม่ในปี ค.ศ. 1914 โดยได้วินิจฉัยไว้ในคดี Weeks v. United State²⁴ โดยข้อเท็จจริงในคดีนี้มีอยู่ว่าเจ้าพนักงานได้พยานหลักฐาน คือบรรดาจดหมายและเอกสารโต้ตอบต่าง ๆ ของจำเลยจากการค้นบ้านของจำเลยโดยไม่มีหมายและได้ยึดเอกสารส่วนตัวบางชิ้นของจำเลยมาเป็นพยานหลักฐานในการฟ้องร้องคดีอาญาว่า จำเลยเล่นการพนันทางไปรษณีย์ ศาลวินิจฉัยว่า พยานหลักฐานที่ได้มาจากการค้นอันมิชอบมาตรา 4 แห่งรัฐธรรมนูญจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในคดีไม่ได้ โดยศาลอ้างว่าถ้ายอมให้รับฟังได้ บทบัญญัติมาตรา 4 ที่ห้ามการค้น การยึด โดยไม่มีเหตุอันควรจะไร้ผล หลักการไม่ยอมรับฟังพยานวัตถุ หรือพยานเอกสาร ที่ได้มาโดยวิธีการจับ ค้น หรือยึดอันมิชอบจึงเริ่มเกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาโดยศาลสูงเป็นผู้นำมาใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1914 เป็นต้นมา

²² เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, "หลักการไม่ยอมรับฟังพยานวัตถุ พยานเอกสาร ซึ่งได้มาโดยการจับ การค้น การยึด ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายในสหรัฐอเมริกา," นิติศาสตร์, 9. (ธันวาคม 2521), 121 - 122.

²³ จิรนิติ หะวานนท์, "หลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ : เปรียบเทียบระหว่างกฎหมายอเมริกันและกฎหมายเยอรมัน," ตุลพาน, 31, (พฤษภาคม - มิถุนายน 2527), 35.

²⁴ Weeks v. United State, 232 U.S. 383 (1914) อ้างถึงใน เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, "หลักการไม่ยอมรับฟังพยานวัตถุ พยานเอกสาร ซึ่งได้มาโดยการจับ การค้น การยึด ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายในสหรัฐอเมริกา," นิติศาสตร์, 9.(ธันวาคม 2521), 122.

อย่างไรก็ตามหลัก exclusionary rule ก็มีข้อจำกัดในเรื่องของการบังคับใช้ โดยเฉพาะผลของการตีความของศาลสูงสุดแห่งสหรัฐอเมริกาในคดี Wolf v. People or the State of Colorado²⁵ ที่วางหลักไว้ว่าหลัก exclusionary rule คงใช้บังคับเฉพาะคดีที่ชั้นศาลสหรัฐอเมริกาและเฉพาะในกรณีที่เจ้าพนักงานผู้ละเมิดสิทธิของประชาชนเป็นเจ้าของพนักงานของรัฐเท่านั้น ส่วนมลรัฐต่าง ๆ มีสิทธิที่จะเลือกยึดถือตามหลักคอมมอนลอว์เดิม คือ สามารถรับฟังพยานหลักฐานที่แม้จะได้มาโดยวิธีการที่ไม่ถูกต้อง หรือศาลมลรัฐอื่น ๆ จะยึดถือตามหลักในคดี Weeks v. United State คือ ไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยวิธีการอันมิชอบก็ได้ ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากเหตุผลของศาลที่เห็นว่าหลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ หรือหลัก exclusionary rule นั้น มิใช่เป็นหลักการที่รวมอยู่ในสิทธิขั้นมูลฐานตามรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 4 (The Fourth Amendment) ซึ่งเป็นผลที่ทำให้ศาลของมลรัฐไม่จำเป็นต้องยึดถือเป็นหลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบแต่อย่างใด

ด้วยเหตุนี้จึงเกิดความลักลั่นในทางปฏิบัติเพราะหากจำเลยละเมิดกฎหมายสหรัฐอเมริกาและชั้นศาลสหรัฐอเมริกาจำเลยย่อมมีสิทธิที่จะขอให้ศาลไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยวิธีการอันมิชอบได้ แต่ในขณะที่เดียวกันกับจำเลยซึ่งละเมิดกฎหมายมลรัฐและต้องขึ้นศาลมลรัฐอาจจะไม่มีสิทธิอย่างเดียวกัน หากรัฐนั้น ๆ ยึดถือตามหลักคอมมอนลอว์เดิม ดังนั้นเพื่อให้หลักการเป็นไปอย่างเดียวกันทั้งศาลสหรัฐอเมริกาและศาลมลรัฐทุกแห่งในประเทศสหรัฐอเมริกา ศาลสูงสุดแห่งสหรัฐอเมริกาจึงได้เปลี่ยนแปลงหลักการตามที่คดี Wolf v. People of the State of Colorado ได้วางไว้อีกครั้งหนึ่ง ในปี ค.ศ. 1961 ในคดี Mapp v Ohio²⁶ ที่ได้วางหลักการสำคัญและมีผลบังคับใช้จนตราบเท่าจนถึงทุกวันนี้ เหตุผลประการสำคัญที่สุดที่ศาลได้วินิจฉัยคือ ศาลได้ตีความขยายว่าหลัก exclusionary rule เป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 4 และเหตุผลประการต่อมาที่ศาลได้ให้ไว้คือ ศาลเห็นว่าเป็นหลักประกันในการให้ประชาชนได้รับสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญอย่างจริงจังประกอบกับหลักของกระบวนการนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 14 ที่ได้วางหลักไว้ว่า "มลรัฐต่าง ๆ ไม่อาจทำให้บุคคลต้องสูญเสียซึ่งชีวิต เสรีภาพ หรือทรัพย์สินโดยปราศจากกระบวนการที่ชอบด้วยหลักนิติธรรม" ที่ได้รับรองหลักประกันทุกประการในรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 4 ที่ห้ามมิให้รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยวิธีการจับ ค้น หรือยึดโดยมิชอบโดยเด็ดขาดไม่ว่าจะเป็น

²⁵ 338 U.S. 25, 69 S.Ct. 1359, 93 L.Ed 1782 (1949) อ้างถึงใน สุานิศร์ วรรณสุข, ปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญา : ศึกษากรณีสิ่งซึ่งได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย. (สารนิพนธ์มหาวิทยาลัย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550), หน้า 41.

²⁶ เรื่องเดียวกัน , หน้า 41 – 42.

ศาลสหรัฐอเมริกาหรือศาลมลรัฐ ด้วยเหตุนี้หลักการไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวจึงเริ่มใช้ทั่วทุกแห่งในตั้งแต่ปี ค.ศ. 1961 เรื่อยมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้

2.6.2 เหตุผลของหลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ

เหตุผลที่ศาลสูงสหรัฐอเมริกาห้ามมิให้รับฟังพยานวัตถุ หรือพยานเอกสารที่ได้มาโดยวิธีการอันมิชอบ ทั้ง ๆ ที่ความน่าเชื่อถือของพยานนั้นมิได้แปรเปลี่ยนไปเพราะการจับการค้น หรือการยึดที่มีชอบด้วยกฎหมายแต่อย่างใด มีเหตุผลแห่งการไม่ยอมรับฟัง 3 ประการคือ²⁷

1) เหตุผลในแง่ของการยับยั้งมิให้เจ้าพนักงานกระทำการเช่นนั้นอีก (deterrent) ศาลสูงสหรัฐอเมริกาได้กล่าวย้ำในคำพิพากษาคดีต่าง ๆ อยู่เสมอว่า เหตุผลที่สำคัญที่สุดในการไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยวิธีการอันมิชอบ ก็เพื่อที่จะยับยั้งมิให้เจ้าพนักงานกระทำการโดยมิชอบเช่นนั้นต่อไปอีก ในกรณีนี้อาจเป็นการยับยั้งเจ้าพนักงานผู้นั้นโดยเฉพาะเจาะจง (specific deterrent) หรือยับยั้งเจ้าพนักงานอื่น ๆ โดยทั่วไป (general deterrent) ก็ได้ เช่น ถ้าเจ้าพนักงานผู้ทำการค้นโดยไม่มีหมายค้นตระหนักดีว่าศาลจะไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการค้นนั้น เจ้าพนักงานผู้นั้นอาจไม่กล้ากระทำการค้นโดยไม่มีหมายค้นนั้นต่อไปอีก เมื่อจะทำการค้นในคราวต่อไป จำเป็นจะต้องดำเนินการให้มีการออกหมายค้นเสียก่อน หลักการเดียวกันนี้ก็มุ่งหวังว่าจะมีผลเป็นการยับยั้งต่อเจ้าพนักงานรายอื่น ๆ โดยทั่ว ๆ ไปด้วย

2) เหตุผลในแง่ของความบริสุทธิ์ยุติธรรมของศาล (judicial integrity) นอกจากเหตุผลในแง่ของการยับยั้งแล้ว ศาลสูงสหรัฐอเมริกาได้อ้างอยู่เสมอ ๆ ว่าความบริสุทธิ์ยุติธรรมของศาลจะเสื่อมเสียไป ถ้ายอมให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยวิธีการอันมิชอบ ถ้าศาลรับฟังและใช้พยานหลักฐานดังกล่าวลงโทษจำเลยก็เท่ากับศาลไร้ความบริสุทธิ์และกลายเป็นหุ้นส่วนในการล่วงละเมิดกฎหมายของเจ้าพนักงาน (partnership in official lawlessness) หลักในเรื่องความยุติธรรมเป็นกลางของศาลที่จะไม่เอนเอียงเข้ากับฝ่ายใดมีผลเป็นการบังคับให้ศาลต้องไม่รับฟังพยานที่ได้มาโดยวิธีการอันมิชอบ ซึ่งก็เท่ากับเป็นการเตือนให้ฝ่ายบริหารผู้ควบคุมเจ้าพนักงานได้ตระหนักว่า ศาลจะไม่ยอมให้ฝ่ายบริหารได้รับผลประโยชน์ใด ๆ จากกรกระทำอันมิชอบโดยเจ้าพนักงานของฝ่ายบริหารนั้น

²⁷ รุณิศร์ วรรณสุข, ปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญา : ศึกษากรณีสิ่งซึ่งได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย, หน้า 20.

3) เหตุผลในแง่ของสิทธิส่วนบุคคล (personal rights) ของผู้ซึ่งถูกเข้าพนักงานกระทำการอันมิชอบ ในระยะแรก ๆ ศาลสหรัฐอเมริกาเคยอ้างว่าเหตุผลที่ไม่ให้รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มา โดยมีชอบก็เพราะเป็นสิทธิของจำเลยผู้ถูกเข้าพนักงานกระทำการโดยมิชอบ จะขอให้ศาลไม่รับฟังพยานนั้น ๆ และการที่ศาลไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานตามที่จำเลยร้องขอก็เสมือนหนึ่งเท่ากับว่าศาลได้ให้คำสินไหมทดแทนแก่จำเลยในการที่มีการค้น ยึด หรือจับอันมิชอบต่อจำเลยนั้นเช่นเดียวกับที่ศาลบังคับให้ผู้กระทำละเมิดกรณีทั่ว ๆ ไปใช้คำสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ถูกล่วงละเมิดนั่นเอง

2.6.3 หลักผลไม้ของต้นไม้ที่เป็นพิษ (Fruit of the Poisonous Tree Doctrine)

ในหลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ (exclusionary rule) ของประเทศสหรัฐอเมริกา ต่อมาก็ได้มีการพัฒนาก้าวไกลไปถึงการขยายขอบเขตที่ศาลจะไม่รับฟังดอกผลที่ได้มาจากพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบนั้นด้วย โดยถ้าศาลวินิจฉัยว่าเจ้าพนักงานกระทำการจับ ค้น หรือยึดโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ศาลก็จะไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มา เช่น เจ้าพนักงานค้นบ้าน ก. โดยไม่มีหมายในกรณีที่ต้องมีหมาย และได้พบหรือยึดบันทึกส่วนตัว ซึ่งระบุว่า ก. ทำร้าย ข. และเอาปืนของกลางไปซ่อนไว้ที่กลางทุ่งนา ศาลจะรับฟังบันทึกดังกล่าวเป็นพยานเอกสารยื่นต่อ ก. มิได้ ส่วนปืนของกลางก็จะรับฟังมิได้เช่นเดียวกันเพราะถือว่าเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาจากพยานชั้นแรก (derivative evidence) ที่เสียไป ตรงตามหลักที่ศาลสหรัฐอเมริกาเรียกว่าผลไม้ของต้นไม้ที่เป็นพิษ (fruit of the poisonous tree) กล่าวคือ เมื่อต้นไม้เกิดเป็นพิษชั้นผลของต้นไม้นั้นก็ย่อมจะเป็นพิษตามไปด้วย²⁸ การที่ศาลได้วางหลักขยายขอบเขตของพยานหลักฐานที่ศาลจะไม่รับฟังดอกผลที่ได้มาจากพยานหลักฐานชั้นแรกที่ได้มาโดยมิชอบปรากฏในคดี Silverthorne Lumber Co. v. United State โดยศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาได้วินิจฉัยว่า นอกจากพยานหลักฐานที่ได้มาโดยตรงจากการค้นโดยมิชอบจะรับฟังไม่ได้แล้ว พยานหลักฐานอื่น ๆ ที่สืบเนื่องมาจากพยานหลักฐานที่ได้มาจากการค้นโดยมิชอบนั้นก็รับฟังไม่ได้เช่นเดียวกัน กล่าวคือ ศาลได้ขยายหลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบนี้ออกไปครอบคลุมถึงดอกผลของพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบนั้นด้วย โดยถือว่าพยานชั้นหลังเป็นผลไม้ของต้นไม้ที่เป็นพิษ คือ พยานชั้นแรก ซึ่งถือว่าเป็นการได้มาซึ่งพยานหลักฐานอย่างหนึ่ง

²⁸ สุานิศร์ วรรณสุข, ปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญา : ศึกษากรณีสิ่งซึ่งได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย, หน้า 128.

อันฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ หรือในคดี Nardone v. United States²⁹ ที่ได้ให้เหตุผลว่าเหตุที่ไม่ยอมรับฟังป็นของกลางก็เพื่อมุ่งหวังที่จะยับยั้งมิให้เจ้าพนักงานกระทำการอันมิชอบเพราะถ้าเจ้าพนักงานตระหนักดีว่า การกระทำโดยมิชอบของตนจะมีผลให้พยานหลักฐานทุก ๆ ชั้นที่ได้มารับฟังไม่ได้หมดแล้วเจ้าพนักงานอาจไม่กล้ากระทำการเช่นนั้นอีก ถ้าจะไม่รับฟังเฉพาะพยานชั้นแรกแต่ยอมให้รับฟังพยานชั้นต่อ ๆ มาได้ ก็อาจจะไม่มีผลเป็นการยับยั้งอย่างเต็มที่เพื่อมิให้เจ้าพนักงานกระทำการอันมิชอบได้

ในคดี Wong Sun v. United States³⁰ สายลับซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการสืบสวนผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติดจำนวน 6 คน ได้เข้าไปในร้านให้บริการซักเสื้อผ้าของ Toy เพื่อหาตัว Toy โดยเข้าไปภายในเขตที่เป็นที่อยู่อาศัยด้านหลังร้านและเป็นที่พักนอนของภริยาและลูกของ Toy เจ้าหน้าที่พบตัว Toy และได้ไต่ถามแจมือ Toy จึงบอกกับเจ้าหน้าที่ว่า Yee เป็นผู้ค้ายาเสพติด เจ้าหน้าที่จึงไปพบ Yee ในทันที และ Yee ยอมมอบเฮโรอีนให้กับเจ้าหน้าที่และให้การนำไปสู่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้าเฮโรอีนด้วยคือ Toy และ Wong Sun ซึ่งเป็นบุคคลที่สาม ศาลสูงสุดสหรัฐอเมริกาถือว่าคำให้การของ Toy ที่อยู่ระหว่างการไต่ถามแจมือในห้องนอนและยาเสพติดที่ได้จาก Yee ซึ่งได้เพราะคำให้การของ Toy นั้นต้องเป็นพยานหลักฐานที่ถูกตัดออกไปไม่สามารถรับฟังได้เนื่องจากถือเป็นผลที่ได้มาจากการเข้าไปในห้องนอนของ Toy โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ในคดี Brewer v. Williams พนักงานสอบสวนปฏิเสธไม่ให้ผู้ต้องหาพบทนายความ ต่อมาผู้ต้องหาให้การรับสารภาพ การรับสารภาพนั้นนำไปสู่การค้นพบศพผู้ตาย ทั้งคำรับสารภาพและศพผู้ตายล้วนเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้ในคดี³¹

²⁹ สุานิศร์ วรรณสุข, ปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญา : ศึกษากรณีสิ่งซึ่งได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย, หน้า 50.

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 51.

³¹ อิศราวุธ อ่อนน้อม, หลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2541.) หน้า 45.